

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้าน “ วังเพิ่ม ”
หมู่ที่ 5 ตำบลพญาเย็น
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวศิริพร ตระกูลสุนทรชัย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-533-124-4

ศิริพร ตระกูลสุนทรชัย : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้าน “วังเพิ่ม”

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์พรินทร ฉิมสุนทร, 195 หน้า

ISBN 974-533-124-4

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน “บ้านวังเพิ่ม” ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2544 – มิถุนายน 2545 ผลการประเมินพบว่า คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านรวมทั้งสมาชิกภายในหมู่บ้าน ถนนโค้ง มีการร่วมแรงร่วมใจกันในการก่อตั้งและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มีการประสานงานกันในหลายๆฝ่าย ถึงแม้ว่าในช่วงต้นๆของการจัดตั้งกองทุนจะมีปัญหาในหลายๆด้าน แต่สมาชิกและคณะกรรมการหมู่บ้านก็ได้พยายามที่จะศึกษาหาข้อมูลเพื่อที่จะนำมาพัฒนากองทุนของหมู่บ้านตนเองให้เป็นไปด้วยดี มีการทำพลาดในหลายๆครั้งแต่ก็ได้มีการแก้ไขให้ถูกต้องหลังจากหาข้อมูลมาได้ โดยทุกคนมีความเห็นร่วมกันที่จะช่วยกันพัฒนากองทุนของหมู่บ้าน “วังเพิ่ม” ให้สามารถอยู่ได้และจะเป็นที่พึงพิงของสมาชิกหรือประชาชนในหมู่บ้านต่อไป

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา...ศิริพร...ตระกูลสุนทรชัย.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา...พรินทร...ฉิมสุนทร.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา...
.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ เช่น

- อาจารย์นรินทร์ ฉิมสุนทร อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ทางด้านวิชาการ
- พัฒนาการชุมชนอำเภอปากช่อง ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- นายอำเภอปากช่อง กำนันตำบลพญาเย็น นายกเทศมนตรีตำบลกลางดงและคณะประธานองค์การบริหารส่วนตำบลพญาเย็นและคณะ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน “ วังเพิ่ม ” ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ

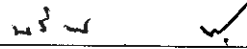
ท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

ศิริพร ตระกูลสุนทรชัย

หน้าอนุมัติ

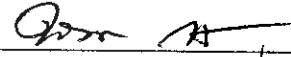
อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

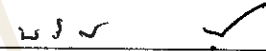

(อาจารย์นรินทร จิมสุนทร)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ ดร.นรินทร จิมสุนทร)

(อาจารย์ ดร.นรินทร จิมสุนทร)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ _____ เดือน _____ - 9 ต.ค. 2545 พ.ศ. _____

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
หน้าอำนวยการ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี	3
4. วิธีดำเนินการ	7
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	8
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	9
1. นโยบาย หลักการและวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544	12
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	13
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	14
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	
7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล	20
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน”บ้านวังเพิ่ม”	24
9. เอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง	24

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	26
1. รูปแบบการประเมินและเครื่องมือ	26
2. ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล	27
3. ตัวชี้วัดบริบท และตัวแปรที่ศึกษา	29
4. ตัวชี้วัดการประเมิน โครงการ โดยภาพรวมและตัวแปรที่ศึกษา	30
5. ตัวชี้วัดผลการทดลองวิธีการใหม่และตัวแปรที่ศึกษา	34
6. ตัวชี้วัดการประมวลเทคนิควิธีและตัวแปรที่ศึกษา	34
7. ข้อจำกัดของการทำสารนิพนธ์	35
8. การแจกแจงตัวแปรและลักษณะของค่าตัวแปร	35
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	43
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	44
2. ผลประเมิน โครงการ โดยภาพรวม	53
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้	62
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ	63
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	66
สรุป	
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	66
2. วิธีดำเนินการ	66
3. ผลการดำเนินการ	67
อภิปรายผล	
1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน “บ้านวังเพิ่ม”	68
2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ	69
3. การเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้	69
4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชน “บ้านวังเพิ่ม”	70
5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ	71
ข้อเสนอแนะ	72

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1. แผนภูมิแสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	4.
2. แผนภูมิแสดงความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม	21.
3. แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม	23.

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. แสดงร้อยละของจำนวนประชากรแบ่งตามเพศ	48
2. แสดงร้อยละของจำนวนประชากรแบ่งตามช่วงอายุ	49
3. แสดงร้อยละของจำนวนประชากรที่ยังทำการศึกษาอยู่	50
4. แสดงจำนวนร้อยละของการมีที่ดินเป็นของตนเองต่อครอบครัวต่อไร่	51
5. แสดงรายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน “บ้านวังเพิ่ม”	56

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ผลการพัฒนาประเทศไทยตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 7 แม้จะประสบผลสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง คือ เศรษฐกิจมีความเจริญก้าวหน้า รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น แต่การกระจายรายได้ยังมีปัญหา รัฐยังไม่สามารถกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนอย่างเป็นธรรมก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากมาย อาทิ เกิดค่านิยมด้านวัตถุเพิ่มขึ้น สังคมไทยกลายเป็นสังคม“บริโภคนิยม” ทุกคนมุ่งแต่หา “เงิน” เพื่อความสุขของตัวเองทำให้เกิดปัญหาหลายเสพติดและปัญหาอื่นๆตามมา

จากปัญหาดังกล่าวเมื่อนำมาวิเคราะห์ พบว่าแนวคิดในการพัฒนาที่มุ่งเน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจให้มีความเติบโตอย่างรวดเร็วนั้นไม่เพียงพอจำเป็นต้องพิจารณาด้านสังคม การเมือง การศึกษา วัฒนธรรม และที่สำคัญก็คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้ประชาชนในชาติคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้

แนวคิดดังกล่าวส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งให้ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งพิงตนเองได้อย่างเหมาะสม แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ประเทศไทยประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจตกต่ำในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ดังนั้นร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จึงได้ปรับปรัชญาเป้าหมายการพัฒนามาเป็น “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

อย่างไรก็ตามแม้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ยังไม่เริ่มดำเนินการ แต่รัฐบาลยุคปัจจุบันโดยการนำของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ก็ได้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนของ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองของชุมชนหมู่บ้านจนเกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชนหมู่บ้าน

ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

และเพื่อให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดให้ในนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา ซึ่งจะช่วยในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอีกทางหนึ่ง โดยวิธีการประเมินนั้นจะกระทำโดยนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต ที่เข้ามาประจำอยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ และเขียนเรียบเรียงรายงานการประเมินในรูปแบบของ “สารนิพนธ์” (Substantive Report) เพื่อแสดงให้เห็นความสำเร็จตลอดจนจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงของแต่ละท้องถิ่น และเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของนักศึกษาในด้านการพัฒนาชุมชนซึ่งสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของ บ้านวังเพิ่ม หมู่ที่ 5 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน บ้านวังเพิ่ม หมู่ที่ 5 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

2.2 เพื่อทราบว่ามีปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว มีอะไรบ้าง

2.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ

2.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย (ใช้ บร.7) และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด (ใช้ บร.2)

2.5 เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อจะสามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญในทุกๆด้านต่อไป

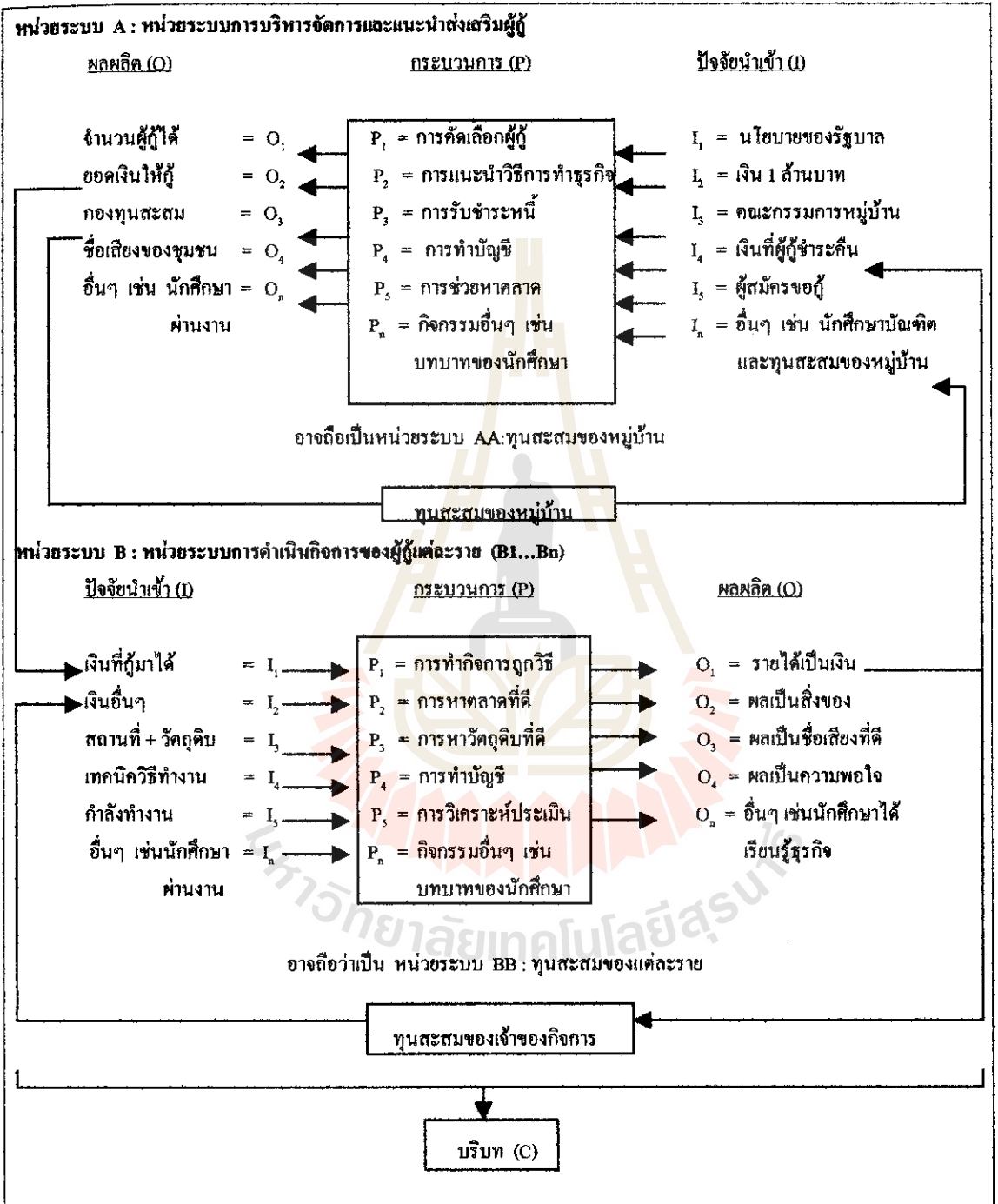
3. กรอบความคิดทฤษฎี

“ซิพพ์โมเดล” (CIPP MODEL)

กรอบความคิดทฤษฎี หรือต้นแบบทางความคิดที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซิพพ์โมเดล” (CIPP MODEL) ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยที่อักษรมีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

ซึ่งองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ซิพพ์โมเดล” แสดงได้ตามแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแผนภูมิที่ 1 นี้ แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้จึงประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริมผู้กู้โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละรายโดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ตามรายการต่างๆ ดังปรากฏในแผนภูมิมีกระบวนการทำงาน ได้แก่ P ตามรายการต่างๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ และมีผลผลิตได้แก่ตามรายการต่างๆ ดังปรากฏในแผนภูมิ

หน่วยระบบ B คล้ายกันกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละคน มีปัจจัยนำเข้าได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละราย มี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการและมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้แก่หน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำดำเนินกิจการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการได้ผลดี ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) ในที่นี้หมายถึงบริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่นสภาพภูมิประเทศและประชากรของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศและนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว

นอกจากต้นแบบทางความคิดที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือซัพพอร์ตโมเดลนี้แล้วก็ยังมีภาระผูกพันใช้กรอบความคิดทางทฤษฎีอื่นๆ ได้อีกไม่ว่าจะเป็น

ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ของ Elton Mayo

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเป็นการกระจายรายได้ และเป็นการกระจายอำนาจให้ชุมชนดูแลตนเอง จัดการงบประมาณเพื่อสร้างงานเรียกว่า ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารเงินที่รัฐจัดให้ ก็จะเหมือนทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ของ Elton Mayo ซึ่งมองในรูปขององค์การว่าควรให้ผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รัฐบาลก็เปรียบเสมือนผู้บริหาร และประชาชนเปรียบเสมือนพนักงานองค์การที่มีสิทธิออกความคิดเห็นร่วมกับผู้บริหาร

และในการบริหารงานนี้ก็ให้หลัก **POSDCORB** ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารตามแนวคิดของกูสติกและเออร์วิค

- P (Planning)** คือการวางแผน กองทุนหมู่บ้านก็มีการวางแผนจากรัฐบาลและยังให้ประชาชนได้ร่วมการวางแผนด้วยว่าจะจัดระบบอย่างไร มีการนำเงินไปใช้อย่างไร ในกิจกรรมอะไร
- O (Organizing)** คือการจัดหน่วยงาน กองทุนหมู่บ้านนั้นได้มีการกำหนดโครงสร้าง มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่จะต้องดำเนินงานและยังมีหน่วยงานอื่นที่ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ
- S (Staffing)** คือการสรรหาและจัดบุคลากรเขาทำงาน ก็ตรงตามหลักของการจัดตั้งคณะกรรมการที่จะเข้ามามีส่วนในการทำงานของกองทุน ที่จะต้องมีการสรรหาและเลือกสรรโดยชาวบ้านในหมู่บ้านให้ตรงตามหน้าที่นั้นๆ
- D (Directing)** คือการอำนวยความสะดวกหรือการสั่งการ กองทุนหมู่บ้านเป็นการสั่งการของรัฐบาลโดยการนำของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร
- C (Coordinating)** คือการประสานงาน ในการจะทำให้โครงการกองทุนหมู่บ้านประสบผลสำเร็จจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประสานงานกันในแต่ละหน่วยงานและจะต้องเป็นการประสานงานที่ดีและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านด้วย
- R (Reporting)** คือการรายงานผลการปฏิบัติงาน ก็เป็นหน้าที่หนึ่งของคณะกรรมการที่จะต้องมีการรายงานผลการปฏิบัติงานของกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองว่ามีปัญหา หรืออุปสรรคตลอดจนผลสำเร็จประการใดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบให้รับรู้
- B (Budgeting)** คือการบริหารงานในด้านของงบประมาณและการวางแผนทางการเงินซึ่งเป็นหน้าที่รัฐบาลที่จะวางแผนในเรื่องของงบประมาณและค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แนวคิดทางสังคมวิทยา

“ชุมชน” หมายถึง หน่วยทางสังคมและหน่วยทางกายภาพชุมชนต้องประกอบด้วยอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ ปฏิสัมพันธ์และองค์กรทางสังคม และความผูกพันของคนในชุมชน ดังนั้นชุมชนในความหมายนี้จึงมีลักษณะเป็น หน่วยทางภูมิศาสตร์, หน่วยทางสังคม และหน่วยทางวัฒนธรรม

แนวคิดทางมนุษยนิยม

“ชุมชน” หมายถึง ระบบ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยไม่จำเป็นต้องมีเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์หรือพื้นที่ทางกายภาพเข้ามาเกี่ยวข้อง ชุมชนเกิดขึ้นได้หากสมาชิกมีความสนใจร่วมกัน มีความรักผูกพันซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

แนวคิดประชาสังคม

“ชุมชน” หมายถึง ภาคประชาชนหรือพลเมืองที่อยู่ตรงกลางระหว่างภาครัฐกับภาคธุรกิจเอกชน ชุมชนในความหมายของประชาสังคมจะอยู่กึ่งกลางระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ ตัวอย่าง ชุมชนในความหมายนี้อาจอยู่ในรูปของกลุ่ม องค์กร สมาคม ชมรม ฯลฯ สมาชิกต่างก็มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองร่วมกันและมีความผูกพันเอื้ออาทรที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชน

ถ้าตามหลักของแนวคิดประชาสังคมแล้วละก็การที่ชาวบ้านมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มต่างๆไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มฌาปนกิจ นั่นก็ถือได้ว่าเป็นชุมชนได้ในความหมายของแนวคิดประชาสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนรูปแบบใหม่

“ชุมชน” คือ สายใย (web) ของความสัมพันธ์ที่มีความเป็นเอกภาพ มีพลังยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกัน และเชื่อมโยงกันด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ ยกตัวอย่าง เช่น ชุมชนทางอากาศ ชุมชนไซเบอร์สเปซ หรือชุมชนเสมือนจริง (Virtual community) ซึ่งตามแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนรูปแบบใหม่ทำให้ทราบว่ากลุ่มคนในหมู่บ้านนั้นถ้ามีความสนใจใน ข่าวในวิทยุ รายการทีวี หรือแม้แต่ให้ความสำคัญกับการเปิดเสียงตามสาย กลุ่มคนนั้นก็จัดได้ว่าเป็นชุมชนๆหนึ่งได้

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่น ที่ผู้ทำสารนิพนธ์

ปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพีทโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4

ขั้นที่ 6 ลงมือเขียน บทที่ 1, 2, 3, 4, 5 บรรณานุกรม และภาคผนวกจนสมบูรณ์ตามแนวทางที่มีคำอธิบายในชุดสารนิพนธ์ ในโครงร่าง ที่เป็นชุดภาคผนวก หมายเลข 1

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาครั้งนี้ได้ประโยชน์ดังนี้

1) ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2) ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนฯ

3) ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและ แนวทางวัดความสำเร็จในโครงการการพัฒนาต่างๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชน

4) ผู้ศึกษาได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆอย่างเป็นระบบได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อความถูกต้องและควมมีเหตุมีผลในทางวิชาการทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและด้านเทคนิควิธีในการประเมิน ได้มีการใช้หลักวิชาการด้านเนื้อหาสาระและประเด็นเทคนิคการประเมินในด้านต่างๆ ซึ่งมีด้วยกัน 9 ด้าน ได้แก่

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
9. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก ซึ่งได้เริ่มดำเนินโครงการมาตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2544 โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ในการจัดสรร โอนเงินกองทุนหมู่บ้านงวดแรก ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่

- สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
- สำนักงานประมาณ
- กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ กรมการปกครองและกรมการพัฒนาชุมชน
- กระทรวงการคลัง ได้แก่ กรมบัญชีกลาง
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กระทรวงพาณิชย์
- กระทรวงอุตสาหกรรม
- กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
- กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงสาธารณสุข
- ทบวงมหาวิทยาลัย
- กรมประชาสัมพันธ์
- ธนาคารออมสิน
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ

(1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุม ดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้านกองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ

(2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

(3) การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน/ชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน

(4) การติดตามและการประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใสมีประสิทธิภาพ

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

(1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

(2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและการบริหารจัดการการเงินทุนของตนเอง

(3) เสริมสร้างกระบวนการการพึ่งพาตัวเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

(5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

(2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 สามารถสรุปประเด็นสำคัญๆ ได้คือ ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นตำแหน่งของคณะกรรมการ, การประชุมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ, ระเบียบประชุม, และอำนาจหน้าที่ของสำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตาม ข้อ 17 ของระเบียบกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

กรรมการกองทุนต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

- (1) เป็นผู้มิใช่ชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปีก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุน
- (2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
- (3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายทางการเงิน ตลอดจนยืนยันในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

(6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก

(7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

(8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

(9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

4.แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านแผนแม่บทชุมชน

- (1) ทำความเข้าใจผู้นำธรรมชาติและผู้นำทางกรเรื่องแผนแม่บทชุมชน
- (2) จัดทำเวทีชาวบ้านทำความเข้าใจเรื่องแผนแม่บทชุมชน
- (3) สำรวจข้อมูลครัวเรือน
- (4) สรุปข้อมูลในเวทีชาวบ้าน
- (5) กำหนดแผนพัฒนาชุมชนและทำกิจกรรมร่วมกัน
- (6) แลกเปลี่ยนผลการทำกิจกรรม / สรุปบทเรียนร่วมกัน

2. ด้านระเบียบบริหารกองทุนหมู่บ้าน

- (1) จัดเวทีชาวบ้านให้ทุกคนรับรู้และเข้าใจในระเบียบกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาล
- (2) ยกร่างและปรับระเบียบให้สอดคล้องกับหมู่บ้าน
- (3) สมาชิกทั้งหมดให้ความเห็นชอบระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

(4) สมาชิกจากทุกครัวเรือนและกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ลงทะเบียนกับกองทุนหมู่บ้าน

3. ด้านคณะกรรมการกองทุนระดับหมู่บ้าน

- (1) จัดเวทีชาวบ้าน เชิญทุกคนมาช่วยกันยกร่างระเบียบ
- (2) ที่ประชุมสมาชิกตกลงหลักเกณฑ์ และวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการฯ
- (3) คัดเลือกคณะกรรมการฯ ตามขั้นตอนที่สมาชิกเห็นชอบและลงมติ
- (4) เสนอรายชื่อคณะกรรมการฯ ให้คณะอนุกรรมการฯ ที่ได้รับมอบหมาย

4. ด้านสมาชิกหมู่บ้าน

- (1) แบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานชาวบ้านในชุมชน
- (2) จัดกิจกรรมเสริมพัฒนาทักษะอาชีพ – การตลาดให้กับสมาชิก
- (3) จัดกิจกรรมออมทรัพย์และกองทุนสวัสดิการชุมชน
- (4) เตรียมคนทำบัญชีการเงิน

ส่วนสาเหตุที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมก็เพราะต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการสนองต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่เน้นในเรื่องการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สรุปสาระสำคัญ ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านวังเพิ่ม หมู่ที่ 5 ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1. ที่ทำการกลุ่ม

ที่ทำการกลุ่มตั้งอยู่ที่ บ้านวังเพิ่ม หมู่ที่ 5 ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- 2.2 เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินตั้งจะและเงินรับฝาก
- 2.3 เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- 2.4 เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ

- เป็นคนมีความซื่อสัตย์
- เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
- เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข
- เป็นคนรู้จักสามัคคี

2.5 เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ

- เป็นคนเรียนเก่ง ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ
- เป็นคนคิดเก่ง คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
- เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน และมีความรับผิดชอบหน้าที่การงาน
- เป็นคนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน

3. แหล่งที่มาของกองทุน

กองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

- 3.1 เงินที่ได้จัดสรรจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 3.2 เงินจากการถือหุ้นของสมาชิก
- 3.3 เงินจากการกู้ยืม
- 3.4 ดอกผลที่ได้จากการกู้ยืมของสมาชิก
- 3.5 เงินค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- 3.6 เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก

4. คุณสมบัติของสมาชิก

- 4.1 เป็นบุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านวังเพิ่ม หมู่ 5 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- 4.2 เป็นบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพบ้านวังเพิ่มหรือเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรอื่นๆที่อยู่ในหมู่บ้านวังเพิ่มตามความเห็นชอบของคณะกรรมการกองทุน

- 4.3 เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน
- 4.4 เป็นผู้มีความอดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- 4.5 เป็นผู้มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักของกองทุนและสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- 4.6 เป็นบุคคลที่มีความขยันหมั่นเพียร และมีความตั้งใจในการประกอบอาชีพ
- 4.7 เป็นบุคคลผู้ที่คณะกรรมการกองทุนได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- 5.1 ยื่นใบสมัคร (แบบ กทบ. 01) ต่อคณะกรรมการกองทุน
- 5.2 ผู้ที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 13
- 5.3 คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาและลงมติ ว่าเห็นควรรับหรือไม่เห็นควรรับ และแจ้งให้สมาชิกทราบ
- 5.4 เมื่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาและมีมติเห็นควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งให้บุคคลนั้นชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า จำนวน 20 บาท ค่าหุ้น 100 บาท ภายใน 3 วันนับจากวันที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิก

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

สมาชิกกลุ่มสิ้นสุดลงเมื่อ

- 6.1 ตาย
- 6.2 ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- 6.3 วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

- 6.4 ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้เข้าร่วมประชุม
- 6.5 จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด
- 6.6 จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในโบสถ์สมาชิก
- 6.7 นำทรัพย์สินของกองทุน ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
- 6.8 มีลักษณะและหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 13

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 30 สมาชิกตามข้อ 18 (3) ที่ประสงค์จะขอเงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 31 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท

การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

ข้อ 32 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบการขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน ตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้กู้และธนาคารทราบโดยเร็ว

ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทน
คณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้

ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออม
ทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว

การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ตามวรรคสอง ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่
ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

ข้อ 33 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สิน
สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 34 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้
เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณและสภาพ
เศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน
ดังกล่าวอย่างเปิดเผย

ข้อ 35 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความ
เหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระ
ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงิน ไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่ง
คืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการส่งชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกอง
ทุนเพื่อเป็นหลักฐานในจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 36 ในกรณีที่ผู้กู้ทำผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตาม
เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กอง
ทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผัน
การชำระหนี้

คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้อย่างหนึ่งรายใดก็ได้
เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่งหรือการ
การอื่น ๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

ข้อ 37 ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลัก
ฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กุนำเงินไปใช้ในกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุอันสมควร ให้คณะ

กรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวน ได้โดยทันที

ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงินกู้ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้ยืมเงินพ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญา

สมาชิกซึ่งที่ประชุมสมาชิกมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามวรรคสอง ห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

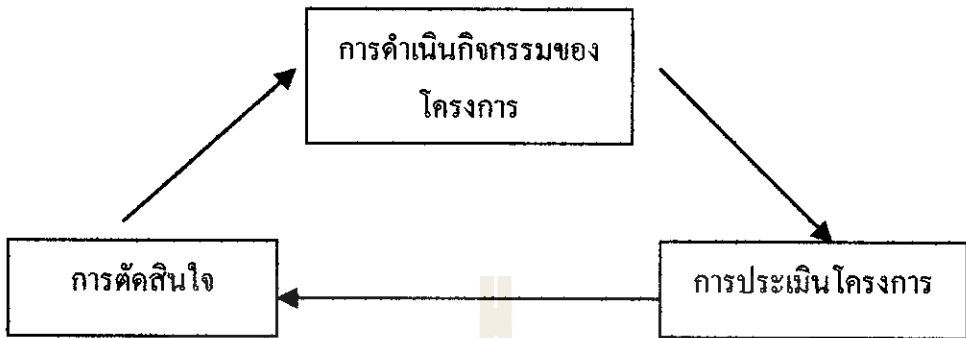
กรณีกองทุนหมู่บ้าน บ้านวังเพิ่ม มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ มีดังนี้

- (1) บุคคลที่กู้ยืมเงินกองทุนต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับข้อที่ 14 และข้อที่ 21
- (2) สมาชิกต้องยื่นใบขอกู้ (แบบ กทบ. 02)
- (3) สมาชิกที่ขอกู้เงินกองทุนต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพหรือดำเนินกิจการที่สามารถให้มีรายได้แก่ครอบครัว และสามารถชำระเงินแก่กองทุนได้ตามระเบียบข้อบังคับของกองทุน ซึ่งไม่เกิน 1 ปี นับจากวันที่ทำสัญญา
- (4) สมาชิกผู้ประสงค์จะกู้เงินกองทุนรายละไม่เกิน 20,000 บาท คณะกรรมการจะพิจารณาเงินกู้ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการตามระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการกองทุนกำหนด
- (5) สมาชิกที่ประสงค์ จะกู้เงินกองทุนเกิน 20,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท คณะกรรมการจะพิจารณาในขั้นต้นและ เสนอให้ที่ประชุมสมาชิกอนุมัติ
- (6) สมาชิกผู้ขอกู้และได้รับอนุญาตให้กู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารออมสิน สาขาปากช่อง และแจ้งหมายเลขบัญชีให้คณะกรรมการกองทุนทราบภายใน 7 วัน
- (7) คณะกรรมการกองทุนกำหนดระยะเวลาการกู้ยืมเงินไม่เกิน 1 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 8 บาท ต่อปี

- (8) ผู้กู้ต้องทำสัญญากู้ยืมเงินกองทุน (แบบ กทบ. 03) และสัญญาค้ำประกันเงินกู้ (แบบ กทบ. 04) ต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หลังจากคณะกรรมการกองทุนมีความเห็นให้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน
- (9) การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ตามสัญญากู้ยืมเงินให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ทำสัญญา การส่งชำระเงินกู้คืนตามสัญญา ให้ผู้กู้หรือผู้ที่จะนำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินส่งคืนธนาคารออมสิน สาขาปากช่อง ตามที่เปิดบัญชีออมทรัพย์ แล้วนำหลักฐานการชำระคืนเงินกู้ไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไว้เป็นหลักฐาน
- (10) ในกรณีสมาชิกผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืม เว้นแต่กรณีได้รับอนุญาตผ่อนผัน คณะกรรมการกองทุนจะพิจารณาค่าปรับ ร้อยละ 0.5 บาทต่อวันเล็กหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้รายอื่น หากผู้กู้มิได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินหรือนำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ตามสัญญา ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณายกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนโดยทันที แล้วให้คณะกรรมการเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงินไปใช้นอกกรอบพ้นจากสมาชิก และห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลา 2 ปี

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพโฟมเดล

สตีฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐานคือ

แผนภูมิที่ 2 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสต๊าฟเฟิลบีม

สต๊าฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

และสต๊าฟเฟิลบีมได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบซิปโมเดล (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

(2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

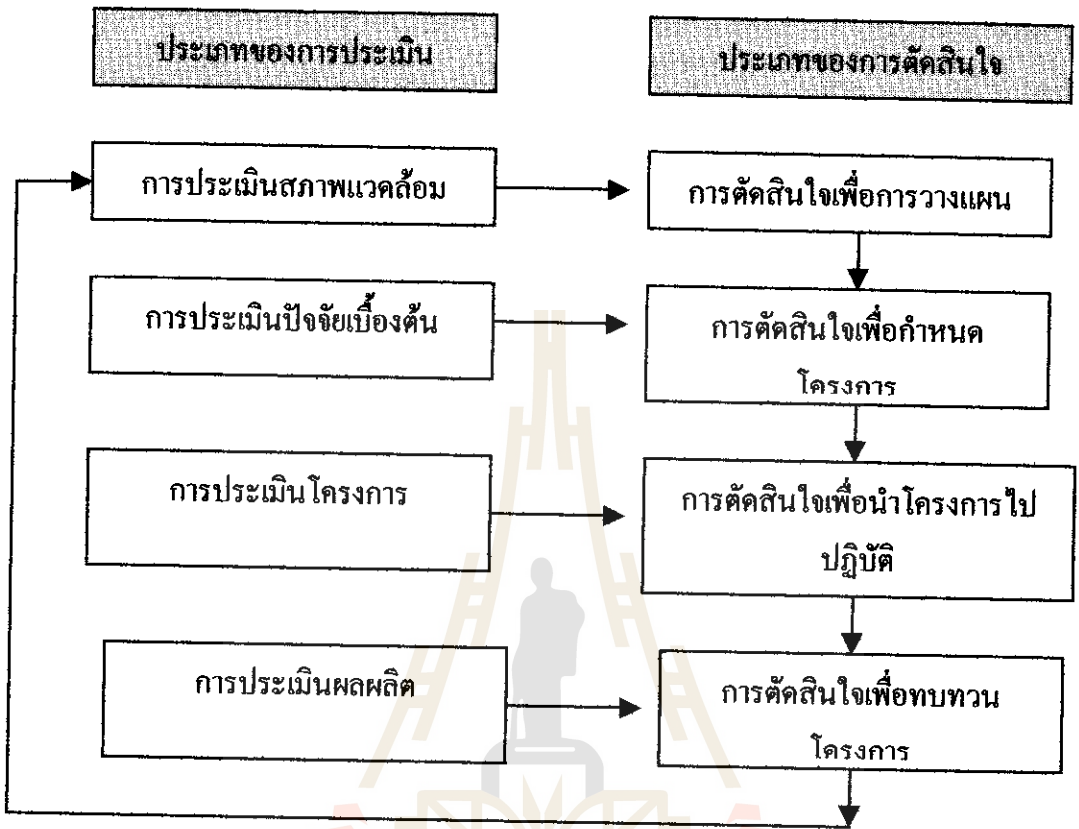
(3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้ข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

(4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการรวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และศัพท์เพิลิมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตาฟเฟิลบีม

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน บ้านวังเพิ่ม หมู่ที่ 5 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

ซึ่งการวิเคราะห์โครงการ โดยพิจารณาจากศักยภาพของหมู่บ้านมีหัวข้อต่างๆดังนี้

1. ความเข้มแข็งของชุมชน
2. ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
3. ความสามารถในการดำเนินธุรกิจและชำระคืนเงินกู้
4. บทบาทของกองทุนหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน

9. เอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

9.1 จากการประชุมเชิงปฏิบัติการติดตามการดำเนิน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2545 รศ.ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา รก.บุรีรัมย์ กล่าวว่า “ในการดำเนินการช่วงแรกค่อนข้างที่จะมีปัญหาเพราะผู้ปฏิบัติงานมีปัญหาเรื่องเวลาและเมื่อได้มีการลงพื้นที่แล้วก็ยังไม่ค่อยเข้าใจในหน้าที่ของตน แต่เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 2 เดือนก็เริ่มที่จะลงตัว และทำให้พบปัญหา เช่น คณะกรรมการกองทุนฯ จัดสรรเงินไปเป็นธรรม มีการใช้เส้นสาย เมื่อได้เงินไปแล้วก็นำไปปล่อยกินดอกเบี้ย หรือนำเงินไปซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า แต่ลักษณะดังกล่าวมีไม่มาก ซึ่งถ้ามองในภาพรวมก็ถือได้ว่าเป็นที่น่าพอใจ”

รายงานผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดย พัฒนาการจังหวัดยะลา กล่าวว่า “ในการกู้ยืมเงิน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ก้าวถอยหน้าที่

ในตำแหน่งอื่นทำให้คณะกรรมการที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนั้นๆ เกิดความไม่พอใจจึงนำมาซึ่งความขัดแย้งและแตกแยกการดำเนินงานจึงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร”

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

1. รูปแบบการประเมินและเครื่องมือ

1.1 รูปแบบการประเมิน

1.1.1 หลักการพื้นฐานของการประเมินเป็นการประเมินตามรายงานสภาพจริง หรือที่เรียกกันว่า “Authentic Evaluation”

1.1.2 การตัดสินคุณค่า ความเด่น ความด้อย ไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการประเมิน แต่อาจทำในเชิงชี้แนะสำหรับตัวบ่งชี้บางตัวเท่านั้น

1.1.3 การกำหนดเกณฑ์สำหรับการตัดสินค่าของตัวบ่งชี้จะไม่กระทำไว้ล่วงหน้า แต่ทำการเก็บข้อมูลก่อนสำหรับตัวบ่งชี้ทุกตัว แล้วจึงค่อยพิจารณาว่าควรกำหนดเกณฑ์ ตัดสินค่าสำหรับตัวบ่งชี้ใดบ้างแล้วจึงค่อยพิจารณาตัดสินเกณฑ์นั้น ส่วนตัวบ่งชี้ที่ไม่มีการกำหนดเกณฑ์ก็เสนอผลโดยไม่มี การตัดสินค่า แต่เป็นการรายงานผลข้อมูลตามสภาพจริง

1.1.4 รูปแบบการประเมินเป็นการประเมินเชิงระบบซึ่งตรงกับซีพีพีโมเดล (CIPP Model : Context – Input – Process - Product) แบบจำลองซีพีพีโมเดล ระบุว่า จะประเมินในด้านต่างๆดังนี้ คือ

(1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อมซึ่งอยู่รอบๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น

(2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

(3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

(4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่างๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลอื่นๆเพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

- 1) แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
- 2) แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
- 3) แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 4) แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานผลการปฏิบัติงานรายเดือน)
- 5) แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 6) แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 7) แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
- 8) แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
- 9) แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- 10) แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- 11) แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
- 12) แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)
- 13) แบบเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในลักษณะอื่นๆ (ถ้ามี โปรคระบุชื่อแบบเก็บข้อมูล)

2. ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล

2.1 ตัวชี้วัด

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ผู้ทำสารนิพนธ์ได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิทธฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 1

ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ (หน่วยระบบ A) ได้แก่

- 1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)
- 2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)
- 3) ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)
- 4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

2.1.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B) ได้แก่

- 1) ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)
- 2) ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)
- 3) ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)
- 4) ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

2.2 แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

แนวทางดำเนินงานด้านข้อมูล ในการทำสารนิพนธ์ไม่ได้เน้นความเคร่งครัดในวิธีวิจัยที่จะมุ่งควบคุมการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลแต่มุ่งเน้นให้ได้เนื้อหาสาระ และข้อหลักวิชาที่รวบรวมมาได้ ดังนั้น จึงไม่ได้แสดงวิธีการโดยละเอียดในการเก็บข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูล สำหรับแต่ละตัวชี้วัดขึ้นอยู่กับลักษณะและธรรมชาติของตัวชี้วัดนั้นๆ ทั้งตัวชี้วัดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ และตัวชี้วัดของหน่วยระบบ การดำเนินงานของผู้แต่ละราย

วิธีการที่ใช้เก็บข้อมูลและการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ประกอบด้วยหลายวิธีอันได้แก่

- 1) การสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร.ต่างๆ
- 2) การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน
- 3) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม
- 4) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

วิธีสังเคราะห์ข้อมูล ในการสังเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาได้ด้วยวิธีต่างๆ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลในเรื่องเดียวกันมาประมวลเข้าด้วยกัน ถ้าพบว่า มีข้อแตกต่างก็ทำการตรวจสอบกับแหล่งที่มา หรือแหล่งอื่นที่มีความเชื่อถือได้ จากนั้นจึงนำมาเรียบเรียงและจัดเกลาจนได้ประเด็นที่ชัดเจน ดังปรากฏในบทที่ 4

3. ตัวชี้วัดบริบทและตัวแปรที่ศึกษา

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ
ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

3.1 บริบทระดับประเทศ

เช่น สภาพของดิน, ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และคัวบ่งชี้อื่นๆ ในแบบรายงาน บร.1
ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือ ตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล้มสลายของท้องถิ่นชนบท
7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
8. อื่นๆ

3.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน / ชุมชนนี้ สภาพป่าและหนองน้ำสภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน / ชุมชนและคัวบ่งชี้อื่นๆ ในแบบรายงาน บร.1

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วย ตัวแปรตาม บร.1 ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
2. สภาพปัจจุบัน
3. ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน
4. ด้านวัฒนธรรม
5. ข้อมูลด้านอื่นๆ (ซึ่งนักศึกษาสามารถกำหนดขึ้นเองจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีในชุดวิชา ที่1 “การวิจัยชุมชน” โดยเฉพาะในหน่วยที่ 1 ของชุดวิชานั้น) เช่น

5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ทำกินของตัวเอง, การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้สิ่งนั้น สิ่งนั้นจึงต้องขายทรัพย์สินเดิม หรือกู้หรือยืมเงิน, การตลาดสำหรับผลผลิต, และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์

5.2 วัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่นๆ ของท้องถิ่น/ชุมชน

5.3 ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหาร เป็นต้น

5.4 ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

4. ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมและตัวแปรที่ศึกษา

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งได้รายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ ก็คือตัวชี้วัดที่กล่าวมาแล้ว ในตอนที่ 3
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
  - 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
  - 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
  - 2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

2.5 ผู้สมัครขอกู้

2.6 อื่นๆ (ซึ่งนักศึกษาสามารถกำหนดขึ้นเอง โดยพิจารณาจากแผนภูมิหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่กล่าวแล้วในหน่วยที่ 2)

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

3.1 การคัดเลือกผู้กู้

3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

3.3 การรับชำระหนี้

3.4 การทำบัญชี

3.5 การช่วยเหลือตลาด

3.6 อื่นๆ

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

4.1.1 จำนวนผู้กู้

4.1.2 ยอดเงินให้กู้

4.1.3 อื่นๆ (ซึ่งนักศึกษาสามารถกำหนดขึ้นเอง เช่นเดียวกับที่กล่าวข้างต้น)

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

4.2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้

4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้

4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ๆขึ้นในท้องถิ่น

4.2.5 อื่นๆ

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้

4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด

4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

4.3.5 อื่นๆ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทเทคนิคเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A (ตามที่กล่าวไว้ในตอนที่ 3)

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทเทคนิคเดียวกับ ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A (ตามที่กล่าวมาแล้วในตอนที่ 3)

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว

1.3.2 ทรัพย์สินของผู้ดูแลและเครือญาติ

1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล

1.3.4 หนี้ยูนิตนอกระบบของผู้ดูแล

1.3.5 อาชีพหลักของผู้ดูแล

1.3.6 รายได้ของครอบครัว

1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินงาน

1.3.8 อื่นๆ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 เงินที่กู้มาได้

2.2 เงินอื่นๆ

2.3 สถานที่ และวัสดุคิบบ

2.4 เทคนิควิธีทำงาน

2.5 กำลังทำงาน

2.6 อื่นๆ

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

3.1 การทำกิจการถูกวิธี

3.2 การหาตลาดที่ดี

3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี

3.4 การทำบัญชี

3.5 การวิเคราะห์ประเมิน

3.6 กิจกรรมอื่นๆ

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

4.1.1 รายได้เป็นเงิน

4.1.2 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นถึงของ

4.1.3 อื่นๆ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

4.2.1 ผู้ที่ได้ขยายกิจการ

4.2.2 ผู้ที่ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วย

4.2.3 อื่นๆ

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

4.3.1 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง

4.3.2 ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4.3.4 อื่นๆ

ตนเอง

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น บังจายนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ที่แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดบังจายนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบเพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นบังจายนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

5. ตัวชี้วัดผลการทดลองวิธีการใหม่และตัวแปรที่ศึกษา

การทดลองวิธีการใหม่ หมายถึง การนำวิธีปฏิบัติงาน (Process) แบบใหม่ๆ ไปใช้กับระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ และระบบการดำเนินงานของผู้รู้แต่ละราย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 ตัวชี้วัดผลการทดลองวิธีการใหม่ในหน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

- 5.1.1 การทำบัญชีแบบใหม่
- 5.1.2 การตลาดใหม่ให้กับธุรกิจ
- 5.1.3 การเชื่อมโยงตลาดระหว่างหมู่บ้าน
- 5.1.4 อื่นๆ

5.2 ตัวชี้วัดผลการทดลองวิธีการใหม่ในหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้รู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 5.2.1 วิธีผสมอาหารไก่แบบใหม่
- 5.2.2 วิธีเลี้ยงปลาอุกแบบใหม่
- 5.2.3 วิธีการตลาดที่ดี
- 5.2.4 อื่นๆ

6. ตัวชี้วัดการประมวลเทคนิควิธีและตัวแปรที่ศึกษา

ตัวชี้วัดการประมวลเทคนิควิธีการดำเนินงาน หมายถึง การจัดกลุ่มผู้รู้ที่ทำการเดียวกัน ให้คิดกระบวนการวิธีทำงาน (Work Procedure) ที่ดี ในแนวคิดเชิงระบบ เช่น หน่วยระบบในการทำอาชีพ ปลูกพืช ที่จะต้องประกอบไปด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตที่ดีนั้นจะต้องทำอย่างไร โดยทำการพิจารณาตัวแปรดังต่อไปนี้

1. การใช้ปัจจัยนำเข้าที่ดี ด้านคุณสมบัติและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ การหาเงินทุน การหาปัจจัยการผลิต การคัดเลือกพันธุ์พืช
2. การมีกระบวนการที่ดี ได้แก่ การจัดเตรียมดินสำหรับปลูก วิธีการเก็บผลผลิต การขนส่ง การตลาด
3. การได้ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพ และปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ผลิตได้พอเพียงกับความต้องการของตลาด และมีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจ ส่งผลต่อราคาที่ดีด้วย

7. ข้อจำกัดของการทำสารนิพนธ์

1. ผู้กูไม่กล้าให้ข้อเท็จจริงเพราะกลัวจะมีผลกระทบต่อการใช้คืนเงินกูหรือถูกเรียกคืนเงินกู
2. ระยะเวลาในการดำเนินการมีน้อยเกินไปบางครั้งไม่สามารถที่จะประเมินได้
3. ตัวนักศึกษาเองไม่ได้เป็นคนในพื้นที่จริงๆทำให้ในบางครั้งไม่เข้าใจในบริบทของหมู่บ้านที่ทำการศึกษา

8. การแจกแจงตัวแปรและลักษณะของค่าของตัวแปร

ต่อไปนี้เป็นรายการตัวแปรที่จะให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการของการทำสารนิพนธ์ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 ของเล่มสารนิพนธ์นี้ บรรดาตัวแปรที่ปรากฏในตอนนี้นี้ ส่วนใหญ่ได้มาจากการนำเอาตัวแปรของตอนที่ 3 ถึงตอนที่ 8 มาแจกแจงและเรียบเรียงใหม่ และจะมีตัวแปรใหม่ๆบางตัวเพิ่มขึ้น เพื่อตอบคำถามที่เพิ่มขึ้นของตอนที่ 9 พร้อมกันนี้จึง แสดงลักษณะของค่าของตัวแปร เพื่อความสะดวกแก่การเก็บข้อมูลและเขียนสรุปผล

วัตถุประสงค์ประการที่ 1 เพื่อทราบว่างกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใดอันได้แก่

1.1 การเกิดกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วก็กองทุน - มีกองทุนขึ้นมาใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้าน - รวมเงิน 1 ล้านบาทสมทบกับกองทุนหนึ่งกองทุนใด
2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน - มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับกองทุนมาให้ความรู้ - อื่นๆ ใน บร.3
3. ทิศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน - มีกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาอาชีพและ

- รายได้
- อื่นๆ ใน บร.3
  - มีการพัฒนาอาชีพ
  - มีการสร้างงาน
  - มีการสร้างรายได้
  - มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน
- มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน
  - มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน
- อื่นๆ ในรายงาน บร.2
6. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน
- จำนวนสมาชิกกองทุน
  - จำนวนเงินออมและเงินทุน
  - ยอดคงเหลือของกองทุน 1 ล้าน
7. อื่นๆ

1.2 การมีระบบบริหารกองทุน

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. คณะกรรมการบริหารกองทุน
- มีคณะกรรมการบริหารกองทุน
  - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน
  - มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน
2. ระเบียบการบริหารกองทุน
- มีระเบียบการบริหารกองทุน
  - มีการร่วมกันสร้างตามระเบียบ
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร
- มีการประชุมของคณะกรรมการ
  - มีการรับสมัครสมาชิก
  - มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน
  - มีการรับเงินฝาก

4. การตัดสินใจเงินกู้

- มีการระดมทุนเงินฝาก
- มีระเบียบการกู้และข้อนทุน
- มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย
- จำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้
- จำนวนผู้กู้ที่ไม่ได้รับการพิจารณาเงินกู้
- จำนวนผู้กู้ที่มีความพอใจกับการเงินกู้
- จำนวนผู้กู้ที่ไม่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้

5. มีการจัดสรรผลประโยชน์

- จำนวนยอดกองทุนสะสมจาก 1 ล้านบาท
- จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับ

6. อื่นๆ

- มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	- มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้กู้
3. มีความเข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเอง	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง
4. มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง	- มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการ

5. มีความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ประกอบอาชีพ
- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

- มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน
- มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้กู้
- อื่นๆในแบบ บร.1

7. ตัวแปร อื่นๆ ในแบบ บร.1

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

หมายเหตุ ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมในที่นี้ หมายถึงรวมถึงศักยภาพและแนวโน้มที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อหรือทาสทางเศรษฐกิจและสังคมแก่นายทุน หรือผู้ปองร้ายหรือภัยจากธรรมชาติที่อาจมีมาในอนาคต

ตัวแปร

1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุนโดยรวม

ลักษณะค่าของตัวแปร

- มีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจหลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคน มิใช่เงินที่รัฐบาลให้ยืม
- มีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนจะต้องจัดการกันเองให้ได้ มิใช่รอรัฐบาลจัดการ
- สมาชิกเห็น โอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง
- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการ

2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน

ประกอบอาชีพ โดยไม่กู้หนี้จากแหล่งที่
ดอกเบี้ยแพง

- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยใช้หลักการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี
- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยคำนึงถึงการบริโภคเองและมีตลาดที่แน่นอน

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. ศักยภาพเดิมของบริบทมีมากน้อยเท่าใด

- สภาพของป่า
- สภาพของดิน
- สภาพของหนองน้ำ
- จำนวนประชากร
- อาชีพครั้งแรกของประชากร
- ถนน
- ไฟฟ้า
- ประปา
- อื่นๆ ในรายงาน บร.1

2. การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านต่างๆ

2.1 ทุนด้านการเงิน

- จำนวนเงินกองทุนในหมู่บ้าน
- จำนวนกลุ่มต่างๆและจำนวนเงิน

2.2 ทุนด้านทรัพยากรทางกายภาพ

- จำนวนและลักษณะประชากร
- การประกอบอาชีพ
- สภาพของที่ดิน
- อื่นๆในรายงาน บร.1 (ข้อ 3.1,3.2,4)

2.3 ทูทางวัฒนธรรมประเพณี

- จำนวนวัด/มัสยิด/โบสถ์
- การใช้ภาษาพื้นบ้าน
- มีโบราณสถาน – โบราณวัตถุ
- อื่น ๆ ในรายงาน บร.1 (ข้อ 5)
- อื่น ๆ ในรายงาน บร.1 (ข้อ 5.7)

2.4 ทูทางปัญญา

- จำนวนโรงเรียนในหมู่บ้าน
- จำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่างๆ
- จำนวนนักเรียนในระดับต่างๆ
- จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้าน

2.5 อื่นๆ ในรายงาน บร.1 (ข้อ 3.2,3.5,5)

3. มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้รู้

2.1 การเกษตร

2.2 ค้าขาย

- ในแบบ บร. 4 ข้อ 5

2.3 การบริการในชุมชน

- จำนวนผู้รู้ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน

2.4 อุตสาหกรรมในครัวเรือน

2.5 การลดรายจ่ายพัฒนาอาชีพ

2.6 กิจการอื่นๆ

วัตถุประสงค์ประการที่ 2 การทราบว่ามิปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน 1.1 -1.5 ข้างต้น

2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน

- มีใครบ้างมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนมีจำนวนมากน้อยเพียงใด

2. มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน

- จำนวนกองทุนเดิมในหมู่บ้าน
- จำนวนเงินสะสมในหมู่บ้าน

3. มีกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน	-	จำนวนกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน
3. อื่นๆ		

2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร	
1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน	-	จำนวนผู้ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน
2. มีความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน	-	จำนวนผู้ที่ไม่พึงพอใจในการตัดสินใจเงินกู้
3. ไม่มีเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน	-	จำนวนผู้ที่ไม่ยอมส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน
4. อื่นๆ		

วัตถุประสงค์ประการที่ 3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร	
1. มีเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในกลุ่มชุมชน	-	มีองค์กรผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน - มีองค์กรผู้ประกอบการอาชีพเสริมกัน - อื่นๆ ในแบบรายงาน /บร.1 ข้อ (6.3)
2. มีองค์กรแหล่งความรู้ที่เสริมการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในชุมชน	-	มีหน่วยองค์กรมาให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต - มีการจัดตั้งองค์กรแหล่งความรู้ในชุมชน
3. มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชน	-	มีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ - มีการจำหน่ายหนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลที่เชื่อมกับตำบลอื่นๆ

วัตถุประสงค์ประการที่ 4 การค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

3.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
<p>ความเข้มแข็งของชุมชน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีความสามัคคี 2. มีความซื่อสัตย์ 3. ยกย่องคนทำความดี 4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม 6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ 7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น 8. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร 9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก 10. มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส 11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม 12. มีแผนงานชุมชน โดยสมาชิก 	<p>- ลักษณะของค่าบนตัวแปรใน บร.2</p>

3.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะประชาชนในท้องถิ่นที่นักศึกษารับผิดชอบ

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
<p>ความเข้มแข็งของชุมชน</p>	<p>- สรุปประเด็นต่างๆตามทัศนะของประชาชน ในชุมชนท้องถิ่นที่นักศึกษารับผิดชอบตาม แบบรายงาน บร. 7</p>

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาตินี้ประกอบด้วยกรรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิปป์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นรายงานตอนที่ 1-5 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละประการทั้ง 4 ประการ ซึ่งมี ดังนี้

- 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน
- 2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
- 3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
- 4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ อันได้แก่
  - (1) เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาตินี้บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ
  - (2) เพื่อทราบว่า มีปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคอะไรบ้างที่ส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคการบรรลุเป้าหมายของกองทุน
  - (3) เพื่อทราบว่า ได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้
  - (4) เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้นสำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี-เลว” ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจนควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูล และเสนอผลการตัดสินค่า

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

จะกล่าวได้ว่าประเทศไทยนั้นได้ประสบกับปัญหาความยากจนมาตลอด ซึ่งกลุ่มคนส่วนที่ประสบปัญหาความยากจนนี้ก็คือเกษตรกรซึ่งถือได้ว่าเป็นอาชีพหลักของประเทศเลยก็ว่าได้ จนมีคนกล่าวถึงคำจำกัดความของเกษตรกรในประเทศไทยว่า คือ ผู้ที่มีฐานะยากจน จะเห็นว่า ชาวนานบที่อยู่ที่ทางภาคกลางและภาคอีสานมีรายได้ต่ำกว่าคนที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ และเขตปริมณฑลมาก จากปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นมานานและยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเนื่องมาจาก เกษตรกรในพื้นที่ชนบทเองขาดความรู้ทางการวางแผนด้านการผลิตและการตลาด และไม่สามารถควบคุมการผลิตทางด้านคุณภาพและปริมาณได้ ทำให้เสียเปรียบด้านการกำหนดราคาผลผลิต ส่วนใหญ่ราคาจะถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง ในส่วนของต้นทุนการผลิตนับวันราคาก็จะสูงขึ้นเพราะจะต้องพึ่งพาเทคโนโลยีด้านการเกษตร น้ำมัน ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ซึ่งมีราคาแพง นอกจากนี้ค่าครองชีพก็มีแต่จะสูงตามไปด้วยไม่ว่าจะเป็น ค่าไฟฟ้า น้ำประปา และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ตัวบุคคลพยายามแสวงหามาสนองความต้องการของตนเองผลกระทบจากการที่มีการเปลี่ยนแปลงแผนการบริโภคอย่างรวดเร็ว ต้นทุนราคาสินค้าสูง ผลผลิตราคาตกต่ำ นั้น ทำให้เกษตรกรมีปัญหาหนี้สินเพิ่ม ความยากจนก็มีมากขึ้นตามลำดับ

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

การประกอบการทางธุรกิจ ในปัจจุบันพบว่าร้อยละ 90-95 ของกิจการทั้งหมดเป็นธุรกิจที่มีขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งนับว่ามีบทบาทและความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างมากทั้งนี้เพราะธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลางโดยส่วนใหญ่ มีการดำเนินการที่ค่อนข้างเป็นอิสระ มีความคล่องตัวและต้นทุนในการดำเนินงานต่ำกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้บุคลากรเข้าไปประกอบการ

เนื่องจากรัฐบาลได้มีการเล็งเห็นความสำคัญของนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่จะช่วยส่งผลกระทบในทางบวกต่อการพัฒนาประเทศอีกทั้งจะยังเป็นการช่วยสนับสนุนระบบเกษตรของประเทศไทยให้เพิ่มสูงมากยิ่งขึ้น ซึ่งประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญในภาคพื้นเอเชีย โดยสร้างรายได้เดิมส่วนใหญ่มาจากภาค

เกษตรกรรม แต่หลังจากปี 2533 โครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปโดยรายได้มาจากภาคอุตสาหกรรมพอ ๆ กับภาคเกษตรกรรม ซึ่งปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญคือ ส่วนหนึ่งคือ ศักยภาพความสามารถของภาคเอกชนในการพัฒนากิจการของตนเองให้มีประสิทธิภาพ มีความเข้มแข็ง สามารถยืนหยัดอยู่ในระบบตลาดได้อย่างแท้จริง อีกส่วนหนึ่งคือ ความช่วยเหลือจากภาครัฐต่อการพัฒนาขีดความสามารถ การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น ให้คำปรึกษา ชี้แนะ หรือแม้กระทั่งการเสริมสร้างปัจจัยพื้นฐานที่เป็นไปตามความต้องการของผู้ประกอบการในภาคธุรกิจเอกชน

1.13 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

“ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่” ที่เริ่มตั้งแต่ปี 2531 มีผลให้ราคาที่ดินและราคาราคาหุ้นสูงจนเกินความเป็นจริง และจูงใจให้มีการลงทุนในด้านนี้มาก ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมและความผิดพลาดของภาคอุตสาหกรรม ได้นำไปสู่ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงิน เมื่อรวมกับการบริหารและจัดการที่ผิดพลาดและไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาล เหตุการณ์ก็ลุกลามบานปลายเป็นวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ นั่นคือ ค่าเงินบาทตกต่ำ ความเชื่อถือในสถาบันการเงินหดหาย ลูกค้านอนเงินออก สถาบันการเงินที่เหลืออยู่ขาดสภาพคล่องผู้ลงทุนกู้เงินไม่ได้ การลงทุนชะงักงัน การว่างงานเพิ่มขึ้น เกิดเป็นปัญหาสังคมตามมา ซึ่งภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่นี้เป็นผลกระทบมาจากการขาดดุลการค้าของประเทศเรา

ซึ่งโดยโครงสร้างอุตสาหกรรมไทย เป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาการนำเข้ายิ่งผลิตมากยิ่งต้องนำเข้ามาก กล่าวคือ นำเข้าเครื่องจักร วัตถุดิบแปรรูป และเทคโนโลยี ความเชื่อทางทฤษฎีที่ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมช่วงแรกย่อมขาดดุลการค้า เพราะมีการนำเข้าสินค้าทุน แต่เมื่อสินค้าทุนเกิดดอกออกผลแล้วจะทำให้การส่งออกมากขึ้น ดุลการค้าจะลดลง แต่ความจริงกลายเป็นว่าแม้สินค้าอุตสาหกรรมจะส่งออกได้มากขึ้น แต่การนำเข้าเพื่อการอุตสาหกรรมกลับเพิ่มเร็วกว่า เราจึงต้องขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้น การขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นำไปสู่ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด (ดุลการค้าและดุลบริการ) เพราะรายได้จากภาคบริการในที่สุดแล้วก็ไม่เพียงพอที่จะนำมาชดเชยดุลการค้า การขาดดุลเช่นนี้นำไปสู่ปัญหาเงินทุนระหว่างประเทศหรือเงินรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศซึ่งเป็นหลักค้าประกันค่าเงินบาทยิ่งขาดดุลมากก็หมายความว่า เงินตราต่าง

ประเทศก็ยังร่อยหรอ จึงนำไปสู่ภาวะวิกฤตทางการเงิน ซึ่งเรียกว่า “ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่” ดังกล่าว

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

จากปัญหาการเร่งสร้างความสำเร็จทางด้านอุตสาหกรรมตามหัวข้อ 1.1.3 ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบันให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในด้านลบเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นแรงงานทางภาคการเกษตรที่ลดลง จนขาดแคลน หรือไม่มีคุณภาพ สภาพพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นโรงงานอุตสาหกรรมแทนพื้นที่เกษตรกรรม เมื่อมีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ปัญหาที่ตามมาคือสภาวะแวดล้อมที่มีการเสื่อมโทรมลงไปไม่ว่าจะเป็น พื้นที่ป่าที่ถูกถากถาง เพื่อนำมาใช้ในการอุตสาหกรรม สภาพน้ำที่มีการเน่าเสียเนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมทิ้งของเสียลงแม่น้ำ คลอง โดยขาดการดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปัญหาอื่นๆ ส่งผลให้เกิดสภาวะการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมอย่างมาก

ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปในด้านที่ไม่ควรจะเป็น หรือไม่มีความเหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยที่มีความถนัดในด้านเกษตรกรรมมากกว่า ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมาเมื่อมีผู้สังเกตเห็นในข้อนี้จึงทำให้มีการเร่งการพัฒนาภาคเกษตรให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับประชากรและสภาพพื้นที่ประเทศไทย

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ปัญหาของประชาชนที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงแบบแผนของการบริโภค การนิยมใช้สินค้าฟุ่มเฟือย ทางออกของประชาชนที่จะอยู่รอดได้ก็คือการกู้หนี้ยืมสินเพื่อเพิ่มรายได้เฉพาะหน้าให้กับตนเองแหล่งเงินทุนที่หาได้ง่ายคือนายทุนท้องถิ่น ซึ่งคิดดอกเบี้ยสูงกว่าสถาบันการเงินในระบบ เมื่อเกษตรกรไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้ได้ก็จะถูกยึดที่ดินการทำมาหากิน ในที่สุดทรัพยากรในท้องถิ่นก็จะหมดไปเนื่องจากการได้มีการทิ้งถิ่นฐาน ทิ้งครอบครัวและสังคม เข้ามารับจ้างในเมืองมากขึ้น และต้องประสบกับปัญหาการถูกกดค่าแรง ปัญหาหารว่างงาน ถูกเอาเปรียบด้านแรงงาน สภาพความเป็นอยู่ต้องอยู่อย่างแออัด เช้าบ้านราคาถูก ผู้หญิงบางส่วนถูกดึงเข้าสู่ธุรกิจการค้าประเวณี ส่งผลต่อสังคม เช่น เกิดแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหา

ด้านสุขภาพอนามัย เกิดอุบัติเหตุและ โรคภัยจากการทำงาน เกิดโรคเอดส์ ปัญหาทางด้านจิตใจ เด็ก ถูกทอดทิ้ง และถูกทะเลาะด้านการศึกษา เกิดมลภาวะต่างๆตามมามากด้วย

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่าความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

ปัญหาต่อเนื่องจากการทิ้งถิ่นที่อยู่เพื่อมาขายแรงงานจนทำให้หมู่บ้านบางแห่งเหลือแต่ผู้สูงอายุและเด็กที่ต้องอยู่เฝ้าบ้านเนื่องจากยังทำอะไรไม่ได้มาก ส่วนบางแห่งที่อยู่ใกล้เมืองเหลือผู้ทำอาชีพการเกษตรบ้างเล็กน้อย ซึ่งต่างจากแต่ก่อนที่สภาพความเป็นอยู่เป็นระบบเครือญาติ มีการให้ความนับถือผู้เฒ่าผู้แก่ อีกทั้งมีการร่วมมือกันเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม และร่วมมือกันเพื่อช่วยการทำมาหากิน เมื่อสภาพดังกล่าวขาดหายไปก็นำพามาซึ่งบรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทที่ขาดเสถียรภาพในการยืนหยัดด้วยตนเองไป

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

เนื่องจากการที่ประชาชนในประเทศได้มีการรับเอาค่านิยมทางตะวันตกมาใช้อย่างผิดๆทำ อาจเพราะการถูกรอบล้อมโดยสื่อและการโฆษณาต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาการพึ่งพาวัฒนธรรม ทางระบบค่านิยมหรือการลอกเลียนแบบวิถีชีวิตจากต่างประเทศ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า มีการขยายตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกินระดับซึ่งจำเป็น เป็นต้นว่า การขยายตัวอย่างรวดเร็วของศูนย์การค้า และแหล่งบันเทิงริมน้ำ ฯลฯ ซึ่งปัจจัยดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็น สภาวะการขาดดุลการค้าเนื่องจากประชาชนมีค่านิยมในการใช้สินค้าจากต่างประเทศมาก สภาวะหนี้สินที่เกิดจากการวิ่งตามความทันสมัยหรือเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ สภาวะการขาดเสถียรภาพทางความคิดการตัดสินใจอาจจะเนื่องมาจากการถูกชักจูงโดยสื่อหรือสังคม โดยรอบ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

สภาพพื้นที่เดิมของหมู่บ้านเป็นพื้นที่ป่าทึบเป็นส่วนหนึ่งของเขตป่าเขาใหญ่ มีภูเขารายล้อม มีความอุดมสมบูรณ์มากซึ่งคนกลุ่มแรกที่เข้ามายึดครองพื้นที่บริเวณหมู่บ้านนั้นก็เป็นคนในระแวกนั้นนั่นเองจะมีน้อยที่มาจากต่างพื้นที่หรือต่างจังหวัดโดยสาเหตุก็เนื่องมาจากการต้องการพื้นที่ใน

การทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น แต่เดิมชาวบ้านเรียกว่าชาวบ้านเรียกหมู่บ้านนี้ว่าบ้านโลกน้อย เนื่องจาก มีต้นโลกขึ้นอยู่บริเวณริมคลองเป็นจำนวนมาก ส่วนพื้นที่ของบ้านวังเพ็มนั้นก็จะอยู่ถัดออกไป ซึ่งในปัจจุบันไม่ค่อยมีบ้านเรือนมากนักเพราะเป็นพื้นที่ของบริษัทเอกชน (ไร่บุญรอดฯ ส่วนมาก) ที่เรียกว่าวังเพ็มนั้นเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้มีการถากถางพื้นที่ออกไปเพื่อทำการเกษตร จนต่อมาได้กลายเป็นหมู่บ้าน แต่เมื่อมีการจัดหมู่บ้านออกเป็นหมู่ที่ 5 ได้มีการรวมบ้านโลกน้อย และบ้านวังเพ็มนั้นเข้าด้วยกัน อาจจะเนื่องมาจากความผิดพลาดทางเอกสารหรืออย่างไรก็ไม่ทราบได้ ทำให้หมู่ 5 ตำบล พญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา มีสองหมู่บ้านรวมกัน โดยใช้ชื่อทางราชการว่าหมู่บ้านวังเพ็มนั้น แต่ชาวบ้านก็ยังติดปากที่จะเรียกหมู่บ้านตัวเองว่าหมู่บ้านโลกน้อยนั่นเอง

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

□ จำนวนประชากรแบ่งตามเพศ

สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 102 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 411 คน แบ่งเป็นชาย 195 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 47.45 หญิง 216 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.55 โดยได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละของจำนวนประชากรแบ่งตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ชาย	195	47.45
หญิง	216	52.55
รวม	411	100

๑ จำนวนประชากรแบ่งตามช่วงอายุ

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละของจำนวนประชากรแบ่งตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1 วัน-3 ปีเต็ม	15	3.65
3 ปี 1 วัน- 6 ปีเต็ม	31	7.54
6 ปี 1 วัน- 12 ปีเต็ม	74	18.01
12 ปี 1 วัน- 14 ปีเต็ม	61	14.84
15 ปี 1 วัน- 18 ปีเต็ม	48	11.68
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	55	13.38
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	74	18.01
60 ปี 1 วันขึ้นไป	53	12.90
รวม	411	100

จากตารางที่ 2 จำนวนประชากรทั้งหมดสามารถแบ่งออกเป็นช่วงอายุต่าง ๆ กัน คือ 1 วัน-3 ปีเต็มคิดเป็นร้อยละ 3.65 ช่วงอายุ 3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็มคิดเป็นร้อยละ 7.54 ช่วงอายุ 6 ปี 1 วัน- 12 ปีเต็ม คิดเป็นร้อยละ 18.01 ช่วงอายุ 12 ปี 1 วัน-14 ปีเต็ม คิดเป็นร้อยละ 14.84 ช่วงอายุ 15 ปี 1 วัน-18 ปีเต็ม คิดเป็นร้อยละ 11.68 ช่วงอายุ 18 ปี 1 วัน-50 ปีเต็ม คิดเป็นร้อยละ 13.38 ช่วงอายุ 50 ปี 1 วัน-60 ปีเต็ม คิดเป็นร้อยละ 18.01 อายุ 60 ปี 1 วันขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 12.90

๐ จำนวนประชากรแบ่งตามชั้นการศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของหมู่บ้าน

จำนวนประชากรที่กำลังทำการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 123 คน คิดเป็นร้อยละ 29.93 ของประชากรทั้งหมดหมู่บ้าน โดยจำนวนประชากรที่ออกไปทำศึกษานอกหมู่บ้านจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.33 ของจำนวนประชากรทั้งหมดหมู่บ้าน จำนวนประชากรที่ศึกษาอยู่ในหมู่บ้านทั้งสิ้น 97 คน คิดเป็นร้อยละ 23.60 ของจำนวนประชากรทั้งหมดหมู่บ้าน โดยสามารถดูได้จากตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนเปอร์เซ็นต์ประชากรที่ยังทำการศึกษา

ระดับชั้นการศึกษา ที่ทำการศึกษาอยู่ในหมู่บ้าน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าอนุบาล 1	24	5.84
อนุบาล 1	14	3.41
อนุบาล 2	8	1.95
ประถมปีที่ 1	6	1.46
ประถมปีที่ 2	15	3.65
ประถมปีที่ 3	6	1.46
ประถมปีที่ 4	11	2.68
ประถมปีที่ 5	7	1.70
ประถมปีที่ 6	6	1.46
รวม	97	23.60
จำนวนประชากรที่ไปศึกษา นอกหมู่บ้าน	26	6.33
รวมทั้งสิ้น	123	29.93

จากจำนวนประชากรที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของหมู่บ้านจำนวนทั้งสิ้น 97 คน สามารถแบ่งออกเป็นร้อยละตามระดับชั้นต่างได้ดังนี้ ต่ำกว่าอนุบาล 1 คิดเป็นร้อยละ 24.72 ระดับชั้นอนุบาล 1 คิดเป็นร้อยละ 14.43 ระดับชั้น อนุบาล 2 คิดเป็นร้อยละ 8.25 ระดับชั้นประถมปีที่

1 คิดเป็นร้อยละ 6.19 ระดับชั้นประถมปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 15.46 ระดับชั้นประถมปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 6.19 ระดับชั้นประถมปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 11.34 ระดับชั้นประถมปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 7.22 ระดับชั้นประถมปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 6.19

ส่วนสภาพโดยทั่วไปก็ค่อนข้างที่จะเปลี่ยนแปลงไปมากไม่ว่าจะเป็น ทางเกวียนเดิมที่เปลี่ยนเป็นถนนลาดยางที่ได้มีการสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยมีความยาวตลอดหมู่บ้านเป็นระยะทาง 6 กิโลเมตร มีน้ำประปาใช้ภายในหมู่บ้านแม้จะไม่ทั่วถึงทุกหลังคาเรือนก็ตาม มีโรงเรียนประถมในหมู่บ้าน อีกทั้งยังมีศูนย์เลี้ยงเด็กเล็กอีกด้วย

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

□ พื้นที่ทำการเกษตร

บ้านวังเพิ่ม ตำบลพญาเย็น มีพื้นที่ทำการเกษตร 4,150 ไร่ เป็นที่สวน 1,570 ไร่ เป็นที่สวน จำนวน 2,580 ไร่ถ้าคิดเปอร์เซ็นต์การมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเองแบ่งเป็นจำนวนไร่โดยประมาณจะได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละของการมีที่ดินเป็นของตนเองต่อครอบครัวต่อไร่

พื้นที่ที่ดินทำกินเป็นของตนเอง	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
0 ไร่	59	57.84
1-5 ไร่	15	14.71
6-10 ไร่	5	4.90
11-12 ไร่	15	14.71
21-50 ไร่	3	2.94
50 ไร่ขึ้นไป	5	4.90
รวม	102	100

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านที่ยังไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 57.84 มีที่ดินในช่วง 1-5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.71 มีที่ดินในช่วง 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.90 มีที่ดินในช่วง 11-12 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.71 มีที่ดินในช่วง 21-50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.94 และมีที่ดิน 50 ไร่ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 4.90

□ การเลี้ยงสัตว์

มีการเลี้ยงสัตว์ ไม่ว่าจะเป็น วัว ควาย ปลาหรือแม้แต่สัตว์เศรษฐกิจชนิดใหม่ของหมู่บ้านนั้นก็คือนอนนกที่มีการนำมาเผยแพร่ให้มีการเลี้ยงกันแพร่หลายขึ้น

□ รายได้ของประชากรในหมู่บ้าน

รายได้ของประชากรในหมู่บ้านวังเพิ่มต่อปีในแต่ละครอบครัวโดยสรุปรวมทั้งหมดประมาณ 30,001-50,000 รองลงมาที่ประมาณ 20,001-30,000

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

ทางด้านวัฒนธรรมหมู่บ้านวังเพิ่มจะมีความผสมผสานกันระหว่างความทันสมัยที่ได้จากระบบสาธารณูปโภคที่ครบครัน และความเป็นหมู่บ้านในชนบทที่ยังมีความเชื่อความศรัทธา มีวัดเป็นศูนย์กลางโดยในหมู่บ้านได้มีวัด 1 แห่งนั้นก็คือนวัดโสภณ้อย และยังมีสำนักสงฆ์อีก 2 แห่ง มีพระประมาณ 20 รูปซึ่งเป็นที่ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านไปทำบุญตักบาตรหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ

ด้านวัฒนธรรมอื่นๆก็เช่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจในงานต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงานหรือจะเป็นงานศพ มีการติดต่อสื่อสารกัน และมีภาษาพื้นบ้านเป็นภาษาไทย

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านวังเพิ่ม หมู่ที่ 5 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่าครั้งแรกที่เข้าไปปฏิบัติงาน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังไม่รู้ระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านเท่าที่ควร อีกทั้งประชาชนยังไม่เข้าใจกองทุนหมู่บ้าน เงิน 1 ล้านบาท มากนัก แต่ปัจจุบัน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เริ่มมีความเข้าใจในระเบียบมากขึ้น

2) เงิน 1 ล้านบาทได้รับจัดสรรจากรัฐบาลแล้วได้นำลงสู่หมู่บ้าน แล้วมีการจัดระเบียบหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้กู้ยืมไปประกอบอาชีพเงิน 1 ล้านบาทเป็นเงินที่มาจากนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันตามนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ส่งเข้ามาในชนบทเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ยากจนในชนบท และจำนวนเงินกองทุนดังกล่าว ประชาชนในหมู่บ้านเข้าใจว่า เงินกองทุนไม่ได้อยู่ในมือใครคนใดคนหนึ่ง แต่ทุกคนในหมู่บ้านจะร่วมกันดูแลและร่วมกันจัดการบริหารกองทุนดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านต่อไป

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน

4) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังเพิ่ม โดยคนที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านจะต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ด้วยซึ่งจะเป็นการช่วยให้สมาชิกรู้จักการเก็บออมและได้ความรู้และมีส่วนร่วมในระบบการทำบัญชี

5) บัณฑิตที่เข้าไปติดตามผลการบริหารกองทุนหมู่บ้านและมีหน้าที่ในการประเมินโครงการ ซึ่งจะทำให้ทราบได้ว่ากองทุนหมู่บ้านมีผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหน

6) สมาชิกกองทุน โดยการเข้าเป็นสมาชิกจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกองทุนหมู่บ้าน บ้านวังเพิ่ม

๑ ขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

หลังจากที่รัฐได้มีนโยบายเร่งด่วนในเรื่องกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านวังเพิ่มโดยมีนาย อำนวย ศรีจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานการประชุม ได้มีการเรียกสมาชิกของหมู่บ้านวังเพิ่ม ม.5 ต.พญาเย็น อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมาประชุมและทำการจัดการประชุมเพื่อให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านขึ้นมาเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2544 ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน บ้านวังเพิ่ม หมู่ที่ 5 หลังจากที่ประธานแจ้งเรื่องการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านวังเพิ่มจำนวน 9-12 คน โดยในที่ประชุมได้มีการเสนอให้มีคณะกรรมการ 12 และ 10 คน และให้ผู้ร่วมประชุมทำการออกเสียงเพื่อลงความเห็น สรุปที่ประชุมมีมติให้มีคณะกรรมการ 12 คน และต่อด้วยประธานให้สมาชิกเสนอชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยต้องมีผู้รับรอง 2 คนต่อหนึ่งชื่อที่เสนอโดยมีรายชื่อดังนี้

1. นาย บุญทัน หนูเสน เสนอ นาย อำนวย ศรีจันทร์
ผู้รับรองคือ นาย ประเสริฐ แดงจร
นาย สมพล นามเมืองรักษ์
2. นาย ไพเราะ เล็กมณี เสนอ นาย งามอาจ ระหาร
ผู้รับรองคือ นาย สุข โภชน์พรมราช
นาย ประกอบ อ้วนนิล
3. นาย ชาลี แสงลำพูน เสนอ นาย สง่า โภชน์พรมราช
ผู้รับรองคือ นาย วิวัฒน์ เกียรติธนบดี
นาย สมศรี รงค์ศรี
4. นาย ประเสริฐ งามลำลี เสนอ นาย สีดา ลำพูน
ผู้รับรองคือ นาง วิไล หนูเสน
นาง นีร แก้วมี
5. นาย สมพล นามเมืองรักษ์ เสนอ นาย สมศรี รงค์ศรี
ผู้รับรองคือ นาย ชาลี แสงลำพูน
นาย สมพงษ์ ศรีรัตนกุลพรม
6. นาง สายพิน กลางประดิษฐ์ เสนอ นาย ไพเราะ เล็กมณี
ผู้รับรองคือ นาง ทัด หนูเสน
นาง บุญเหลือ ศรีจันทร์

7. นาง นีอร	แก้วมี	เสนอ	นาง สายพิน	กลางประดิษฐ์
ผู้รับรองคือ	นาง ไสว	หอมฉุน		
	นาง อ้อก	ตรีรัตนกุลพร		
8. นาง ลำฤทธิ	แสงลำพูน	เสนอ	นาง ทองสุข	แปลงแดง
ผู้รับรองคือ	นาย บุญแป	โกชน์พรมราช		
	นาง สักวาล	บุญจันทร์		
9. นาง นีรนุช อ้าอำพลเสนอ		นาง สักวาลย์	บุญจันทร์	
ผู้รับรองคือ	นาง จำปี	เอี่ยมละออ		
	นาง วรรณีย์	บุญจันทร์		
10. นาง จรัล	เพ็ชรรมณี	เสนอ	นาง นีอร	แก้วมี
ผู้รับรองคือ	นาง นิกร	จวนเจริญ		
	นาย ธวัช	เพ็ชรรมณี		
11. นาง ไสว	หอมฉุนเสนอ	นาง สมพร	พาดกลาง	
ผู้รับรองคือ	นาย สมพล	นาเมืองรักษ์		
	นาง เคือน	ศุภสาร		
12. นาง ทองคำ	เพ็ชรรมณี	เสนอ	นาง วิไล	หนูเสน
ผู้รับรองคือ	นาง บังอร	ทองหยด		
	นาง สู้้น	บริสุทธิ์		

ไม่มีผู้เสนออีกจึงมี มติ ครบ 12 คน ประธานการประชุมนัดประชุมเหล่าคณะกรรมการที่ได้รับเลือกอีกครั้งในวันที่ 25 มิถุนายน 2544 เพื่อทำการเลือกตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆของกองทุน

๐ ขั้นตอนการติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนี้ ได้มี นาย ปราโมทย์ ชลไชยะ ที่ดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอ เป็นผู้เข้าร่วมการประชุมเพื่อสังเกตการณ์, ทำการดำเนินการติดตาม และได้มีการลงนามในแบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง (กทบ.๑) ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2544

2.1.1 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า

๐ จุดเด่น

1. พิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ในระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านบ้านวังเพิ่ม
2. การพิจารณามีความโปร่งใส ยุติธรรม
3. มีการพิจารณาตามความจำเป็นต้องใช้เงิน

๐ จุดด้อย

1. หลักเกณฑ์ที่วางไว้ตามระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน บ้านวังเพิ่ม จะเลือกประโยชน์กับผู้ที่มีฐานะระดับปานกลาง ส่วนในระดับล่างจะประสบปัญหาในเรื่องของการค้าประกันจากบุคคลหรือทรัพย์สินทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ไม่มีความมั่นใจว่าบุคคลนั้นจะสามารถหาเงินมาใช้คืนกองทุนได้
2. ผู้กู้บางรายไม่พอใจกับการตัดสินใจเงินกู้กองทุนของคณะกรรมการกองทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกที่คณะกรรมการเห็นแล้วว่าจะไม่มีความน่าเชื่อถือ
3. สมาชิกไม่มีความน่าเชื่อถือทำให้ไม่มีใครยอมที่จะค้าประกันให้
4. ในการพิจารณาไม่สามารถทราบได้ว่าความจำเป็นในการใช้เงินของใครมากกว่าหรือน้อยกว่า ทำให้ในบางครั้งการพิจารณาเงินกู้ผู้ที่มีความจำเป็นในการใช้เงินมากกว่ากลับได้รับการพิจารณาที่หลัง ทำให้เกิดการลำเอียงได้

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน

□ จุดเด่น

1. กระบวนการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน บ้านวังเพิ่ม หมู่ที่ 5 มีความรอบคอบเป็นอย่างดี สามารถตรวจสอบได้ สาเหตุเนื่องมาจากเหรียญกึ่งมีความรู้ความสามารถพอสมควร
2. การจัดทำบัญชีได้ยึดหลักเกณฑ์ตามแบบฟอร์มต่าง ๆ ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
3. การจัดทำบัญชีมีความโปร่งใส

□ จุดด้อย

1. ในการจัดทำบัญชีเป็นหน้าที่ผูกขาดของเหรียญกึ่งเพียงคนเดียว สมาชิกคนอื่นไม่สามารถมีส่วนร่วมในการจัดทำหรือเรียนรู้กระบวนการจัดทำได้เลย
2. ในการจ่ายเงินสัจจะของสมาชิกตามหลักแล้วมีเวลาตายตัวคือวันที่ 7 ของทุกๆเดือนแต่ในความเป็นจริงไม่สามารถทำได้เนื่องจากสาเหตุต่างๆ เช่น สมาชิกไม่ว่าง หรือยังไม่มีเงินเป็นต้นทำให้ในการรับฝากเงินสัจจะต้องมีการผ่อนผันให้ไปถึงวันที่ 15 เหรียญกึ่งจึงสามารถนำเงินไปเข้าบัญชีได้ทำให้เกิดความยุ่งยากตามมา

2.1.3. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

□ ผลโดยตรง

1. ทำให้นโยบายของรัฐบาลที่ต้องการกระจายเงินลงสู่ท้องถิ่น เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพของประชาชนในระดับหมู่บ้านประสบผล
2. บัญชีว่างงานกว่า 70,000 คนมีมีงานทำ

□ ผลกระทบโดยตรง

1. สมาชิกกองทุนของหมู่บ้านวังเพิ่มมีเงินมากขึ้น
2. เป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกกองทุนสามารถมีเงินลงทุนในการทำกิจการต่างๆ
3. ในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์
4. รัฐบาลต้องจัดสรรงบประมาณลงมาในส่วนนี้

□ ผลกระทบโดยอ้อม

1. สมาชิกไม่ต้องไปกู้เงินจากนอกระบบ
2. อาจเป็นการสร้างหนี้ให้สมาชิกมากขึ้น

มีการหมุนเวียนของเงิน ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น

ถ้าไม่นำเงินไปดำเนินการจริงๆ เงินก็จะไม่ได้หมุนเวียนอย่างที่วัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

รัฐมีเงินไปใช้พัฒนาในส่วนอื่นๆน้อยลง

สมาชิกมีการไม่พอใจซึ่งกันและกันในกรณีที่ขอมค้ำประกันให้กัน

การจัดการที่ดีทำให้ชุมชนบ้านวังเพิ่มมีชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือจากคนนอกมากขึ้น

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

จุดเด่น

ผู้นำเงินไปดำเนินการตามความถนัดของตนซึ่งส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์มาแล้ว

เป็นการเปิดโอกาสให้มีการสร้างอาชีพใหม่ๆขึ้นในหมู่บ้าน

เป็นเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยต่ำต่อการใช้คืน

เป็นการช่วยสนับสนุนกิจการที่ผู้กู้ได้กระทำให้มีการพัฒนาหรือส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น

ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ในการค้ำประกัน

จุดด้อย

ขาดการพัฒนา ไม่มีการเรียนรู้กระบวนการจัดการใหม่หรือนำความรู้ในด้านต่างๆไปประยุกต์

ใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

เงินที่กู้ไม่เพียงพอกับความต้องการ

ระยะเวลาในการใช้คืนสั้นเกินไป

2.2.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

จุดเด่น

สามารถนำเงินที่กู้มาได้ไปใช้ในการดำเนินงานได้

เป็นส่วนช่วยในการสร้างนิสัยการออม

มีการเรียนรู้เทคนิควิธีการทำงานในกรณีที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน

กองทุนจะเห็นผลภายใน 1 ปี

□ จุดด้อย

1. ในการนำเงินไปใช้ในภาคการเกษตรระยะเวลา 1 ปีจะเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป
2. มีการนำเงินที่นำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่วางไว้
3. ไม่มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพเดิมให้ดีขึ้น

2.2.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

การทำการอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลราย พบว่า

□ จุดเด่น

1. เป็นการนำกระบวนการทำธุรกิจในรูปแบบดั้งเดิมจริงๆ ไม่ว่าจะ เป็นรูปแบบการผลิต วัสดุ อุปกรณ์
2. เป็นการพัฒนาตลาดต่างๆ และมีการเข้าถึงผู้บริโภคมากกว่า เพราะเป็นของที่ทำกันเองและ รู้จักจากปากต่อปาก ไม่มีการโฆษณา หรือจะมีก็น้อย
3. เป็นการใช้แรงงานของผู้ผลิตเอง ไม่ต้องจ้างแรงงาน ทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำ

□ จุดด้อย

1. ไม่มีการจ้างงานทำให้รายได้ไม่กระจายไปเท่าที่ควร
2. เป็นการนำความรู้เก่าๆมาใช้ ไม่มีการพัฒนาให้ดีกว่าเดิม
3. ขาดการนำเทคโนโลยีเข้าไปช่วยในการดำเนินกิจการ

2.2.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

□ ผลโดยตรง

1. สมาชิกมีรายได้เพิ่มมากขึ้น
2. เป็นการพัฒนานาอาชีพให้กับสมาชิกของกองทุน
3. เป็นการลดการว่างงานของสมาชิกในชุมชน และในหมู่บ้าน เช่นในกรณีที่สมาชิกผู้มีการจ้างแรงงานให้มาช่วยในกระบวนการผลิต

□ ผลกระทบโดยตรง

1. ประชาชนมีความพอใจในโครงการนี้
2. เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน

๑ ผลกระทบโดยอ้อม

1. ลดการออกไปหางานทำต่างถิ่น
2. สร้างความสามัคคีในชุมชน เช่น การร่วมกันให้ความร่วมมือในการบริหารกองทุนแต่ในบางกรณีก็สามารถสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นได้ เช่น สมาชิกที่ไม่ได้รับการพิจารณาอาจจะไม่พอใจคณะกรรมการ หรือ การไม่ยอมค้าประกันให้กันซึ่งส่งผลถึงความขัดแย้งตามมา
3. ในบางกรณีอาจเป็นการเอื้ออำนวยให้มีการผูกขาดอำนาจ เช่น บุคคลบางกลุ่มที่จะได้รับเลือกมาเป็นคณะกรรมการนั้นเป็นบุคคลเดียวหรือชุดเดียวกับคณะกรรมการกลุ่มอื่น ๆ ที่มีการจัดตั้ง
4. ครอบครัวของสมาชิกในชุมชนมีความอบอุ่นเนื่องจากไม่ต้องออกไปหางานทำต่างถิ่น
5. เป็นส่วนหนึ่งของโครงการต่างๆ เช่นหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล

3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพเกษตรกรในหมู่บ้านวังเพิ่มสรุปได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยนำเข้าที่ดีของการทำการเกษตรพบว่า

3.1.1 การจัดหาเงินทุน ในด้านการจัดหาเงินทุนเพื่อนำมาลงทุนในการทำการเกษตรนั้นบางรายต้องทำการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ บางรายกู้ยืมจากนายทุนนอกระบบรวมกับเงินส่วนตัว

3.1.2 การจัดหาปัจจัยเพื่อการผลิตซึ่งได้แก่ปุ๋ย ยากำจัดวัชพืช เป็นต้น ผู้กู้จะทำการจัดหามาจากร้านค้าปลีกใกล้บ้านซึ่งมีราคาแพง

3.1.3 การหาผู้ดูแล หรือการว่าจ้างแรงงานในการดำเนินการในการทำการเกษตร เช่น คนงานใส่ปุ๋ย เป็นต้น จะทำการว่าจ้างคนในหมู่บ้าน

3.2 กระบวนการที่ดีของการทำการเกษตรพบว่า

3.2.1 การจัดเตรียมดินสำหรับปลูกต้นไม้ เตรียมดินในการปลูกจะต้องทำเป็นร่องมีความยาวตามความเหมาะสมกับที่ดินของตน

3.2.2 วิธีการเก็บผลผลิต เมื่อครบระยะเวลา 5 ปี จะทำการเก็บผลผลิตเพื่อเข้าสู่ตลาดไท หรือสี่มุมเมือง โดยเริ่มมีการเก็บผลผลิตตั้งแต่ประมาณเดือนเมษายน - ตุลาคม โดยการขายส่งเองหรือให้กับนายทุนที่เข้ามาซื้อ

3.2.3 การขนส่ง โดยส่วนใหญ่แล้วการขนส่งจะอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าของสวนหรือนายทุนที่รับซื้อ

3.2.4 การตลาด ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ไม่ต้องการตลาดเพราะเจ้าของสวนส่งเองที่ตลาดไทหรือสี่มุมเมืองและนายทุนที่รับซื้อจะดำเนินการเองทั้งหมด

3.2.5

3.3 ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะของการทำการเกษตร

ผู้ที่จะทำการบำรุงสวนโดยการใส่ปุ๋ย ให้น้ำ ฉีดยาปราบวัชพืช ปราบศัตรูพืช เพื่อให้สวนของตนเองมีคุณภาพดี และมีปริมาณผลผลิตที่มาก เพื่อจะได้ราคาดี

4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติพบว่า

- 4.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า การเตรียมงานใช้เวลาไม่นานนัก การจัดอบรมคณะกรรมการกองทุนยังไม่พร้อมเท่าที่ควร
- 4.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า การจัดระบบบริหารกองทุนหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านวังเพิ่ม มีความกล้าแสดงความคิดเห็น มีความสามัคคี รวมทั้งสร้างความภาคภูมิใจ
- 4.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นการกระตุ้นให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพของตนเอง และสามารถวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาได้เอง
- 4.1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจหมู่บ้านเพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักพัฒนาอาชีพของตนให้สัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่
- 4.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า เมื่อชุมชนสามารถร่วมกันบริหารกองทุนได้ก็ย่อมจะมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยดูได้จากประชาชนมีความสามัคคีกัน, มีผู้นำที่มีคุณธรรม มีความยุติธรรม ประชาชนเกิดศรัทธาไว้วางใจอย่างแท้จริง, มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก, สมาชิกมีความซื่อสัตย์เกื้อกูลกัน, การแสดงออกถึงความพร้อมเพรียงของสมาชิก โดยเฉพาะการประชุมแต่ละครั้ง และ

การส่งเงินตั้งจะและจะมีการแบ่งงานและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบของ คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ

4.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

4.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

- 1) สมาชิกผู้กู้เงินนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ช่วยยกระดับรายได้สูงขึ้น
- 2) ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพในชนบท ส่งเสริมการพึ่งตนเอง
- 3) นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เข้ามากระตุ้นเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้านช่วย กระตุ้นขวัญ และกำลังใจในการทำงานของเกษตรกรในการทำงาน เนื่องจากรัฐยังให้ความสำคัญกับประชาชนในระดับล่าง
- 6) ช่วยลดปัญหาการกู้เงินจากนายทุนนอกระบบ และจะช่วยลดปัญหาการถูกเอาเปรียบ จากนายทุนเงินกู้
- 7) เมื่อประชาชนกู้เงินด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำก็จะทำให้เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวแล้วประชาชน ยังเหลือเงินมากกว่าเดิม หลังจากหักค่าใช้จ่ายต่างๆ และชำระหนี้เงินกู้แล้ว
- 8) ประชาชนในหมู่บ้านวังเพิ่มให้ความร่วมมือในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านของตนเอง

4.2.1 ปัจจัยด้านลบ พบดังนี้

ในสมาชิกกองทุนบางรายยังไม่มี ความจำเป็นต้องกู้เงินเพราะไม่ได้มีความเดือดร้อนแต่ก็ทำการยื่นเรื่องขอกู้เพราะจะได้เป็นการรักษาสิทธิของตน ทำให้เกิดการเป็นหนี้โดยไม่จำเป็น

4.3 การเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า

การเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหรือรวมทั้งชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกได้มีการรับรู้ความรู้ใหม่ๆที่บัณฑิตของแต่ละกองทุนนำไปเผยแพร่ หรือพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน รวมทั้งในบางครั้งบัณฑิตกองทุนก็ให้ความรู้ใหม่ที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องกองทุน เช่น การทำขอตัดตั้งโทรศัพท์ว่าจริงไม่ต้องเสียค่าติดตั้ง และอื่นๆ เป็นต้น

ส่วนทางด้านบัณฑิตก็ได้มีการเรียนรู้จากชาวบ้านในหมู่บ้านในเรื่องที่ต้องอาศัยประสบการณ์จริงซึ่งไม่มีในตำราเรียน

4.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

- 4.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดพบว่า สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี อีกทั้งประชาชนทุกคนในหมู่บ้านประกอบอาชีพสุจริต มีความซื่อสัตย์ในการดำรงชีวิต มีรายได้พอเพียงสำหรับครอบครัว ไม่สร้างความสะดวกสบายในชุมชน และสังคม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนทำตนให้เป็นประโยชน์กับส่วนรวม
- 4.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า หมู่บ้านจะเข้มแข็งได้ ต้องมีผู้นำท้องถิ่นและคณะกรรมการหมู่บ้านที่เข้มแข็ง ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจการที่ดีและมีความสามัคคีกัน สมาชิกในชุมชนรับฟังความคิดเห็นในการประชุมหรือเสวนา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านวังเพิ่ม หมู่ 5 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1.1 เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
- 1.2 เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว มีอะไรบ้าง
- 1.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
- 1.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย (ใช้ บรร.7) และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด (ใช้ บรร.2)
- 1.5 เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อจะสามารนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญในทุกๆด้านต่อไป

2. วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่น ที่ผู้ทำสารนิพนธ์

ปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านวังเพิ่ม หมู่ 5 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านวังเพิ่ม บรรลุทั้ง 5 ข้อได้แก่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การเกิดกองทุน ซึ่งก็บรรลุวัตถุประสงค์สามารถจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน บ้านวังเพิ่มได้ โดยเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนและมีแนวโน้มว่าคนในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะทุกคนมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การมีระบบการบริหารกองทุน โดยได้มีการจัดการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ้านวังเพิ่ม จัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนหมู่บ้านวังเพิ่ม เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คนในชุมชนสร้างจิตสำนึก “เพื่อส่วนรวม” ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน แต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านวังเพิ่ม มีการประกอบอาชีพทางการเกษตรและในหมู่บ้านมีการจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่กำลังพัฒนา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านวังเพิ่ม มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนบ้านวังเพิ่มได้

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

2.1.1 คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซาก

2.1.2 ผู้นำชุมชนมีความกระตือรือร้นในการหาอาชีพเพื่อมาส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2.1.3 คนในชุมชนศึกษาหาความรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อมาพัฒนาอาชีพในหมู่บ้านของตนเองให้ดีขึ้น

2.1.4 ความสามัคคีของคนในชุมชนที่มีส่วนในการก่อตั้งและบริหารจัดการกองทุน

2.1.5 มีการรวมกลุ่มกันก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนเพิ่มมากขึ้น

2.1.6 มีการส่งเสริมการให้ความรู้ในด้านต่างๆ ให้แก่สมาชิกกองทุน

2.1.7 ผู้ที่มีศักยภาพสูงในการดำเนินกิจการให้ประสบผลสำเร็จ

2.1.8 มีการดำเนินการ โครงการอื่นที่ช่วยสนับสนุนให้โครงการกองทุนได้ผลดียิ่งขึ้น เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

2.2 ปัจจัยด้านลบ

2.2.1 คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง

2.2.2 ยังขาดหน่วยงานทางราชการเข้ามาส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เช่น การตลาดเพิ่มเติมให้กับชุมชนทำให้สมาชิกไม่กล้าที่จะลงทุนมาก ๆ

2.2.3 เงินที่ให้กู้ยืมน้อยเกินไป

2.2.4 คนในชุมชนมีอาชีพการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นอาชีพที่ระยะเวลาในการคืนทุนนานทำให้เวลาในการใช้คืนเงินกู้ยืมน้อยเกินไปจนไม่สามารถนำเงินที่กู้มาใช้คืนได้

2.2.5 ระเบียบข้อบังคับมีข้อจำกัดในการปฏิบัติ

2.2.6 สมาชิกบางคนมีการนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ขอกู้

2.2.7 คณะกรรมการบางคนมีความรับผิดชอบน้อยจนกลายเป็นการเพิ่มภาระให้กับคณะกรรมการคนอื่น

2.2.8 ในบางเรื่องมีการผ่อนผันจนดูเหมือนขาดการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ

2.2.9 ไม่มีการตรวจสอบการดำเนินกิจการของผู้กู้อย่างจริงจังหลังจากกู้เงินไปจากกองทุนแล้ว

2.2.10 การกำหนดการใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ หลักทรัพย์บางชนิดที่กำหนด ไม่สามารถบังคับได้ตามกฎหมาย

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

3.1 สมาชิกกองทุนได้เกิดการเรียนรู้ถึงการจัดการกองทุน การจัดทำบัญชี อีกทั้งยังมีการเรียนรู้ถึงความรู้ใหม่ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการประกอบธุรกิจ

3.2 สมาชิกกองทุนได้มีการเรียนรู้ถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพึ่งพากัน

3.3 ประชากรในหมู่บ้านได้มีการเรียนรู้ถึงความหมายของชุมชนเข้มแข็งซึ่งสามารถนำไปช่วยพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

3.4 บัญชีมีสังคมกว้างมากขึ้นโดยมีสังคมหลายระดับไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านทั่วไป ผู้นำหมู่บ้าน พัฒนาการ ฯลฯ ซึ่งเป็นความรู้ที่ดียิ่ง

3.5 บัญชีได้เกิดความรู้เกี่ยวกับการประเมิน การเก็บและการให้ได้มาซึ่งข้อมูล

3.6 บัญชีได้มีการรู้ถึงบริบทของชุมชนของตน และทราบว่าชุมชนของตนมีความเข้มแข็งมากน้อยแค่ไหน อีกทั้งได้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่จริงๆ ของชาวบ้านซึ่งมีความแตกต่างจากในตำรา

3.7 ได้มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในด้านต่างๆ ระหว่างชาวบ้านและตัวบัญชี

3.8 บัญชีได้มีความรู้ถึงวิธีการจัดการประชุมหรือสัมมนาในเรื่องต่างๆ ซึ่งได้จากการปฏิบัติงานจริงทำให้ทราบปัญหาต่างๆ ที่คาดไม่ถึง

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน หมู่บ้านวังเพิ่ม หมู่ที่ 5 ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ก็คือ

4.1 คนในชุมชนรู้หน้าที่ของตนเอง

4.2 มีความสามัคคี

- 4.3 มีความซื่อสัตย์
- 4.4 มีความขยันอดทน
- 4.5 มีความรักใคร่ปรองดองกันในครอบครัว
- 4.6 มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร
- 4.7 มีผู้นำที่มีคุณธรรมและยุติธรรม
- 4.8 นอกจากนี้ชุมชนยังสามารถร่วมกันแก้ปัญหาโดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน
- 4.9 มีงานทำ ไม่อดอยาก หรือไม่ยากจน
- 4.10 ประชากรในหมู่บ้านมีการศึกษา
- 4.11 ประชากรในหมู่บ้านมีสุขภาพที่ดี

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆคือ

5.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)

- 5.1.1 นโยบายที่รัฐได้วางไว้ได้มีการเกิดขึ้นจริง
- 5.1.2 สมาชิกกองทุนที่กู้เงินจากกองทุนมีเงินเพิ่มมากขึ้น
- 5.1.3 บัญชีที่ว่างงานได้มีงานทำ

5.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

5.2.1 ข้อดี

- 5.2.1.1 สมาชิกที่กู้เงินกองทุน ได้กู้เงินดอกเบี้ยต่ำ
- 5.2.1.2 สมาชิกกองทุน ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน
- 5.2.1.3 มีการขยายการลงทุน
- 5.2.1.4 ช่วยยกระดับรายได้ให้สูงขึ้น
- 5.2.1.5 เป็นหนทางในการเพิ่มความรู้เพื่อนำมาประกอบธุรกิจ

5.2.2 ข้อเสีย

- 5.2.2.1 สมาชิกเป็นหนี้มากขึ้น
- 5.2.2.2 เป็นเงินที่ได้มาอย่างง่าย ๆ อาจทำให้ไม่เห็นคุณค่าและใช้ไปอย่างไม่เกิดประโยชน์

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact)

5.3.1 ข้อดี

- 5.3.1.1 ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบัณฑิตและสมาชิกในหมู่บ้าน
- 5.3.1.2 เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ
- 5.3.1.3 ลดอัตราการว่างงาน
- 5.3.1.4 สร้างความสามัคคีในชุมชน
- 5.3.1.5 ลดอัตราการออกไปทำงานต่างถิ่น ทำให้สถาบันครอบครัวมีความอบอุ่นมากขึ้น
- 5.3.1.6 เป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในหลายๆด้าน
- 5.3.1.7 เป็นการยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้สูงขึ้น
- 5.3.1.8 รัฐบาลได้ทราบข้อมูลเจาะลึกถึงในระดับหมู่บ้าน
- 5.3.1.9 รัฐได้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในทุกกระดับ ซึ่งสามารถนำไปช่วยในการพัฒนาประเทศต่อไป
- 5.3.1.10 ส่งเสริมการพึ่งตนเอง
- 5.3.1.11 ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- 5.3.1.12 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 5.3.1.13 ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนในครอบครัว

5.3.2 ข้อเสีย

- 5.3.2.1 ในบางครั้งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในชุมชนได้ เช่น ในกรณีที่สมาชิกที่ยื่นขอผู้แต่คณะกรรมการ ไม่นุมัติ
- 5.3.2.2 เกิดความระแวงกันเองของสมาชิกผู้ได้จากการที่สมาชิกไม่ไว้ใจกันจึงไม่ยอมที่จะค้ำประกันให้

ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น การตลาดเพิ่มให้มากขึ้นกว่าเดิม
2. ควรเพิ่มวงเงินกู้ให้มากขึ้นกว่าเดิม และเพิ่มระยะเวลาการใช้คืนเงินกู้ให้ยาวออกไปกว่าเดิม
3. ควรมีการปรับปรุงรายละเอียดของกฎระเบียบข้อบังคับให้ดีขึ้น
4. มีการตรวจสอบการนำเงินกู้ว่าไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่
5. คณะกรรมการควรให้ความร่วมมือและรับผิดชอบหน้าที่ของตนให้มากขึ้น
6. ควรปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ตั้งไว้อย่างเข้มงวด
7. มีการตรวจสอบเรื่องของหลักทรัพย์ที่นำมาค้ำประกันให้ถูกต้องตามกฎหมาย

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านวังเพิ่ม. 2544 ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านวังเพิ่ม. นครราชสีมา.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านวังเพิ่ม. 2544 เอกสารประกอบขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านวังเพิ่ม หมู่ 5 ตำบลพญาเย็น. นครราชสีมา

เทคโนโลยีสุรนารี, มหาวิทยาลัย. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการ และการประเมินโครงการ. นครราชสีมา.

เทคโนโลยีสุรนารี, มหาวิทยาลัย. 2545. ชุดวิทยานิพนธ์ (เอกสารเพิ่มเติม). นครราชสีมา.